

KULTÚRA

ROČNÍK XIX. – č. 13

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

29. JÚNA 2016

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Pavol Muška: Sv. Cyril a Metod, mozaika v kostole v Radoli, fragment

Počas dvojmesačnej prestávky, keď aj redakcia Kultúry bude „na dovolenke“, slovenská verejnosť si obligatórne pripomenie výročie udalosti, ktorá prešla do dejín a do bežnej reči ako SNP – Slovenské národné povstanie.

Pri tejto príležitosti je namieste zastaviť sa a poukázať, ako sa díval na túto udalosť profesor Ladislav Hanus, očitý svedok a priamy pozorovateľ činov a výčinov, ktoré sa odohrali na Slovensku v oných historických dňoch. Jeho dojmy, postrehy a názory možno nájsť v knihe spomienok Pamäti svedka storočia, ktorú vydalo nakladateľstvo Lúč v roku 2006. Tam na stranách 292-300 sa prof. Hanus zamýšľa aj nad povstaním a jeho pohľad si zaslúži našu pozornosť. Lebo kým ešte aj dnes sa táto epizóda pokladá za významnú, hrdinskú a dôležitú súčasť našich dejín – a dokonca aj mnohí katolícki intelektuáli hľadajú pozitívne aspekty, ktorými by sa ona dala ospravedlniť a adoptovať ako slovenská a národná záležitosť – prof. Hanus triezvo, premyslene a uvážene ju jednoznačne pokladá za „hroznú udalosť, smutnú a osudovú udalosť v našich dejinách“ (s. 292). Pýta sa: „Aký prejav najvyššej dospelosti? Povstali proti vlastnému štátu! To, že slovenský národ by bol povstal proti vlastnému Slovenskému štátu, je nezmysel, neprijateľný nezmysel!“ (s. 296).

Jeho stanovisko je nekompromisne kritické.

Ladislav Hanus o povstaní

Povstanie v jeho očiach je „negatívna udalosť v našich dejinách, osudná udalosť, osudný omyl, škvrna našich národných dejín. Ale povedal by som ešte: aj poblúdenie, pomýlený inštinkt slovenský. A všetky frázy, všetky heslá, ako sa to oslavuje, to je žalostné nedorozumenie a nepravda. Nebolo to tak, išlo o iné a nám treba ľutovať. Neskôr sa historiografia musí takto vysloviť.“ (s. 297).

Profesor Hanus zazlieval povstaniu aj jednu smutnú skutočnosť, o ktorej sa verejne veľa nehovorí: povstanie malo aj vyhrotený protikatolícky ráz. Politická predstaviteľka povstania, Slovenská národná rada, nemala veľa času ani možnosti venovať sa správe povstaleckého územia, ale už 6. septembra 1944 vydala nariadenie č. 5/44, ktorým boli poštátnené všetky cirkevné školy. Katolícke školy nemeckej a maďarskej menšiny boli všetky zatvorené. Mnohí katolícki kňazi, rehoľníci i laickí katolícki aktivisti boli väznení, terorizovaní alebo „zlikvidovaní“.

Počas priebehu povstania došlo aj k vyostreniu vzťahov medzi katolíckou a evan-

jelickou zložkou národa. Kým naši evanjelici sa chvália, že „spomedzi 300 evanjelických duchovných sa aktívneho odboja zúčastnilo asi 220“ (ako to zaregistroval Samuel Š. Osuský v knihe Služba národu, L. Sv. Mikuláš 1947), katolícki musia so žiaľom zaznamenať, že viac katolíckych kňazov bolo partizánmi zavraždených, než sa zúčastnilo povstania. Partizáni zavraždili Antona Šaláta, kňaza v Hájnikoch,

FRANTIŠEK VNUK

Jána Martinku a Jána Schedu, kňazov v Liptove (ktorých prof. Hanus osobne poznal), Jána Nemca, kňaza v Lieskovci. Kňaz Ján Pöss mal byť jednou z obetí masového hrobu v Sklenom (Glaserhau). Nebol však smrteľne ranený a po odchode partizánov sa zo spoločného hrobu vyhrabal, aby vydal svedectvo o tejto strašnej masakre.

Boli síce aj niekoľkí katolícki kňazi, ktorí sa zúčastnili povstania, ale ich počet sa dá spočítať na prstoch jednej ruky: Dezider Kiss-Kalina (v r. 1946 laicizoval a sa oženil), Jozef Straka (člen KSS, exkomunikovaný), alebo Ludvík Veselý, ktorý tiež nemal povest' vzorného kňaza. Do povstania sa zapojil aj na Slovensku pôsobiaci chorvátsky kňaz Tomislav Kolakovič, ktorému Slovenská republika poskytla azyl a neobmedzené možnosti verejnej i súkromnej činnosti a on sa jej takto odplatil.

Politické smery a prúdy, ktoré vládli Slovensku v rokoch 1945 – 1989, mali záujem predstavovať povstanie ako anjelsky dokonalú, hrdinskú epochu našich dejín. Strom sa však poznáva po ovoci. A ovocím povstania bolo takmer polstoročie vlády totality, ktorá bola pre Katolícku cirkev, národ i jednotlivcov neporovnateľne krutejšia ako režim Slovenskej republiky, proti ktorému naši nespokojenci povstali. Pred povstaním sme žili ako zvrchovaný národ vo vlastnom štáte, no povstanie nás o tieto prerogatívy národnej samobytnosti obralo. Preto bolo treba po r. 1989 znovu vyhlasovať aj zvrchovanosť, aj samostatnosť. V tom je implicitne vyjadrené odsúdenie povstania, tejto tragickej udalosti našich dejín.

Kam sa rúti svet? Zaiste si túto otázku položí každý, komu nie je ľahostajný vlastný život a život svojich detí, ako a kam smeruje spoločnosť a medzinárodné spoločenstvá, čo sa dá z toho vyvodit' o budúcnosti, ak sa niečo na tomto trende nezmení.

Aj ja si túto otázku kladím a podľa miery informovanosti a schopnosti analyzovať sa pokúšam formulovať ak nie odpoveď, tak aspoň postoj k nim. Nie je dôstojné byť človekom bez reflexie vlastného zmyslu. O tom predsa je náboženstvo, ono re-ligio, znovu-spojenie so zmyslom, ktorý je absurdný bez Boha.

Byť konzumentom, nákupcom tovarov v hypermarketoch, krátkodobým podnájomníkom kozmopolitných hotelov v rozmanitých turistických destináciách sveta, míňať tam peniaze, ktoré predtým

Historické a ideologické

TEODOR KRIŽKA

zarobím so strachom, len aby som neprišiel o prácu, prosto nie je nič pre mňa. Hoci milujem prírodu a každý organizmus je pre mňa zaujímavý a obdivuhodný, zaiste by som nechcel opakovať spôsob života muchy, ktorá lieta od hniloby ku hnilobe a všade kladie stovky vajíčok.

Preto netuším, akou filozofiou sa riadia niektorí ľudia, ktorí sa podobajú na chemické laboratórium, kde na vstupe dochádza k príjmu rozličných dobrôt a na výstupe vypadáva životný materiál pre muchy. Rovnako nemôžem nasledovať konformistov, ktorí demonštrujú pohodlnú a nekonfliktnú existenciu ako výsledok pokory.

Za celý ten čas námahy som pochopil, že so svetom sa udial obrat o 180 stupňov, od znovuspojenia k znovuočineniu od Boha a zmyslu. Že sa človek pod heslom slobody, bratstva a rovnosti dostáva do závislosti od zmyslov ako lživý zámery zmyslu. Nijaká civilizácia v dejinách natoľko neupadla, nijaká - ani predkresťanská. Každá chápa význam tabu, mala svoje morálne pravidlá, odvodené od kultu.

Čo sa teda stalo s Európou? V dôsledku Francúzskej revolúcie, ktorej nedotknuteľnosť tak úzkostlivo chránia všetci pokrokoví sveta, sa náš svet rozdelil na dva tábory. V jednom sa ocitli historické národy, národy s kontinuitou, s koreňmi, s pamäťou, teda s integritou. V druhom sa združili národy ideologické. Tie prvé sú konzervatívne, druhé modernistické, postihnuté epidémiou sociálneho experimentu, sociálneho inžinierstva.

Treba povedať, že vďaka agresivite sú tie druhé na postupe. V súčasnosti pozorujeme ich vrchol, maximum vplyvu. Toto maximum, keď ich ochraňuje jediná supervelmoc bez akékoľvek protiváhy, sa stáva láka-dlom dokončiť Francúzsku revolúciu v globálnom meradle. To, čo sa nepodarilo pomocou svetovej boľševickej revolúcie, darí sa pod zámennými heslami, aj keď rukopis trockizmu je na pozadí tohto procesu čitateľný.

Zrážka s historickým vedomím národov je nevyhnutná a nedá sa jej vyhnúť. O tom je jedna jediná svetová vojna, ktorú historici rozporcovali na dve horúce + jednu studenú. V skutočnosti sa tá jediná, permanentná nikdy neskončila, iba nadobudla ohniskový, zdanlivo regionálny charakter, prípadne nadobudla mimikri mieru.

Táto vojna prebieha aj vnútri národov a štátov, nielen medzi nimi. V slovenskom prípade to vidíme na stave nášho parlamentu. Tzv. štandarsné politické strany, rozohrávajúce ilúziu slobody a demokracie medzi sebou v naoko nemilosrdnom zápase o právo a spravodlivosť, sa okamžite vymedzili voči novému subjektu, ktorý to s konzervativizmom myslí vážne. Rýchlo rozpoznali, že v tomto prípade sa hra končí, že nemajú do činenia so subjektom sponzorovaným bohatými korporáciami, ale subjektom, ktorý mieni naplniť doteraz síce deklarované, ale v skutočnosti karikované hodnoty.

Nikomu nechcem vnucovať pozitívny názor na Rusko. Ale po páde boľševizmu sa práve Rusko okamžite vrátilo k re-ligio, k znovuspojeniu s historickým vedomím, ktoré pretrhla násilná boľševická revolúcia, dcéra tej francúzskej. To je aj príčina, prečo Rusko obkolesujú základne ideologického národa na čele NATO.

Tak vám treba Švejka!

České šalenie sa za Švejkom je známe. V súčasnosti sa vraj chystá remake známeho filmu o tomto českom „hrdinovi“. Nuž: „kšeft je kšeft“. Ale teraz sa má nakrúcanie konať za peniaze českého daňového poplatníka... Na ten účel má ísť okolo 17 miliónov Kč z verejných prostriedkov! Preto sa začínajú ozývať i protestné hlasy. Peniaze sú predsa peniaze. A k tomu z vlastného českého vrecka. Poukazuje sa i na to, že „Osudy dobrého vojáka Švejka“ patria medzi najdeštruktívnejšie diela českej literatúry. Napríklad český bloger Tomáš Houška: „...Hašek vykreslil hlavného hrdinu ako tupého blba a humornou alegóriou doviedol celé generácie k tomu, aby sa s ním identifikovali...“ Slováci by poznamenali: Proti gustu žiaden dišputát, prípadne: Kto chce kam, pomôžeme mu tam. V každom prípade je to dielo iného civilizačného okruhu ako kresťanského.

Na pretras sa dostal aj sám autor Osudov „dobrého vojáka Švejka“. Hašek bol dezertérom z Čsl. légii v Rusku. Pridal sa k boľševikom. Zastával funkciu komisára a bol priamo zodpovedný za mnohé zločinné excesy – vraždy, deportácie, lúpeže i likvidácie triednych nepriateľov. Po vojne sa vrátil do ČSR ako agent, ktorý mal za úlohu pripravovať boľševickú revolúciu v Československu. Uvádza sa, že bol aj bigamista, lebo sa v Rusku oženil, hoci mal doma zákonitú manželku. Bloger Houška konštatuje, že: „Pravdepodobne výčitky svedomia a ruky poškrvené krvou ho doviedli k morbidnej obezite a za krátky čas sa prežral a prechlastal k smrti.“

Osobne som sa dostal ku Švejkovi zhodou náhod, lebo po tomto „veľdiele“ by som sám nesiahol. Mal som však vedúceho, ktorého manželka bola Češka a ktorý bol veľký ctiteľ i znalec tohto diela. Niekedy dokonca nachádzal vo Švejkovi podnety pre vlastné konanie. Raz sa na mňa u neho ako u vyššieho vedúceho sťažoval istý kolega, že som ho vraj urazil, lebo som mu povedal, že vyzerá tak smutne, s'aby ho vybila vlastná manželka. Mój vedúci sa pri riešení problému na tej situácii dobre zasmial a oznámil mi, že sťažnosť uzavrie haškovsky. U Haška je vraj príbeh, kde sa vojak (parafrázujem podľa svojich vyblednutých spomienok) na dovolenke dostal do kontroverzie s poručikom, ktorý mu uštedril pár faciek. Vojak sa šiel sťažovať „nadriadenému orgánu“ a po dlhom čase dostal písomné vyjadrenie, že dôkladným vyšetrovaním sa zistilo, že bol na dovolenke oprávnený, a preto nebude potrestaný. A tak mój vedúci podobne vysvetlil svojmu podriadenému, že nebude potrestaný napriek tomu, že ho otravoval onou hlúposťou.

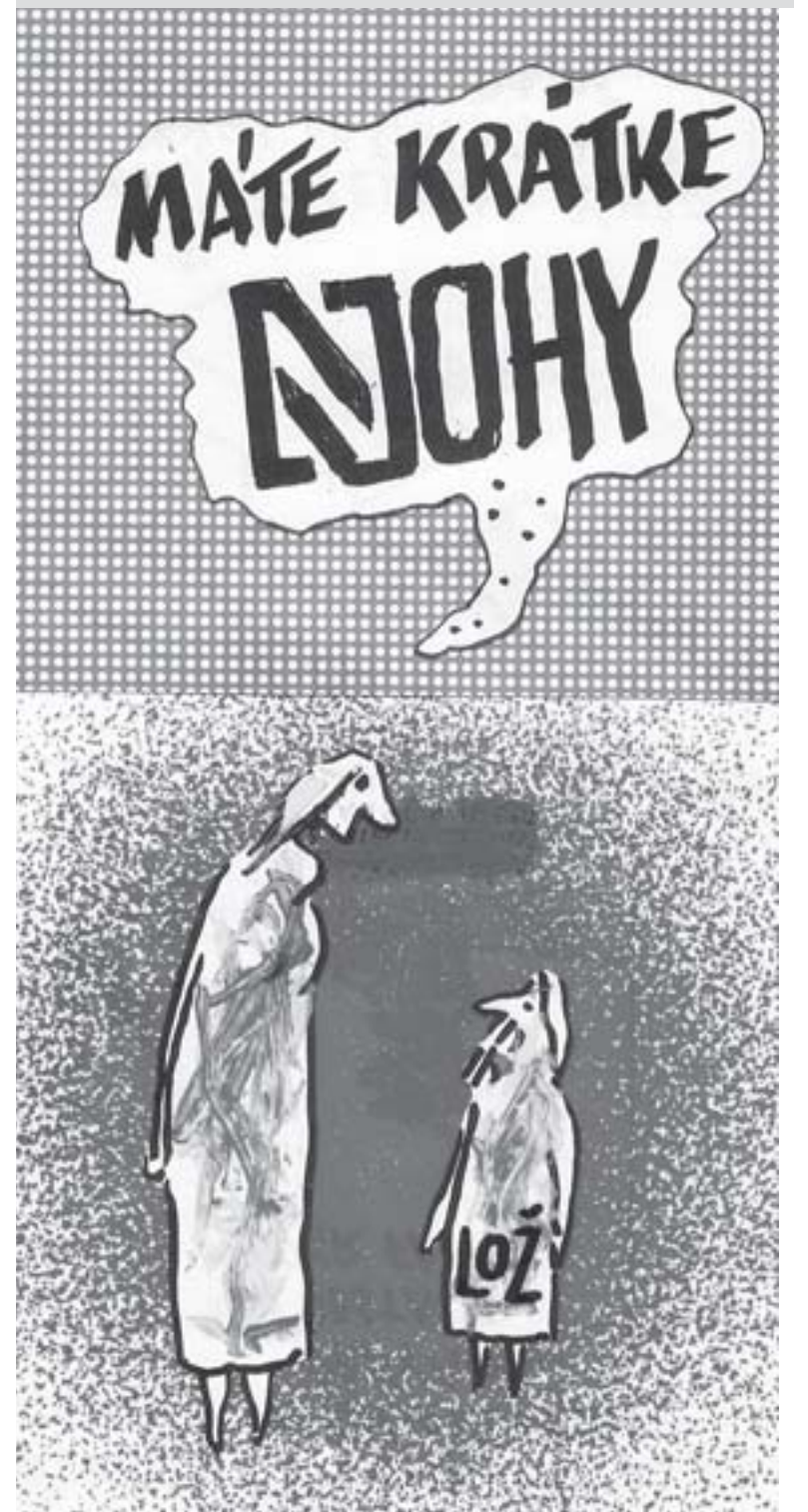
Uvedenou príhodou sa však moje „trable“ s Haškom ani zďaleka neskočili. Ako takmer tridsaťročný nádejny bravec som sa chystal po vyčerpaní všetkých možných aj nemožných dôvodov na odklad splniť si svoju „čestnú“ povinnosť zjemenou formou náhradnej päťmesačnej vojenskej služby. Vedúci trval na tom, že si pred odchodom na vojenčinu musím preštudovať „Osudy dobrého vojáka Švejka“ s odôvodnením, že pri mojej všímavosti a otvorenosti si ma tam nechajú dlhšie, ako je zákonný výmer brannej služby, a on príde o nádejného mladého inžiniera. Bol dokonca taký dôsledný, že ma z tej lektúry skúšal... Šťastie, že v tom vydaní boli pekné Ladove obrázky. Keď si na to teraz spomínam, musím sa priznať, že mi na tej vojenčine, napríklad na tzv. prijímači, občas preplachtli ten Švejk hlavou. Ba napríklad aj vtedy, keď ma po „paráde marši“ v kasárňach akýsi poručík Bíro vyhodnotil ako najhoršie pochodujúceho vojaka. Hneď však optimisticky dodal, že to nič, on ma vraj pochodovať naučí, či už chcem, alebo nie. Vystrúhal som pri tom taký „priblýb ksicht“, aký by nebol schopný vystrúhať ani sám Švejk, ale neprotestoval som... Potom ma súdruh Bíro chytil za opasok a v poludňajšej páľave ma začal drezírovať na tom mies-te, čo bolo na to určené – „poeticky vojensky“ sa ono miesto nazývalo „buzerplac“. Skončilo sa to tak, že v kasárňach sa vzápätí rozchýrilo, že po chvíli „nácviku“ začal súdruh poručík pochodovať ako ja.

Napokon si myslím, „ať žije dobrý vojak Švejk“, mne vtedy pomohol ako-tak prežiť „duchamorné“ huráobdobie služby v Československej ľudovo-vodemokratickej armáde, možno i našim susedom zasa raz pomôže...

JÁN DANCER

Zo skicára Andreja Mišanka

Kultúra
č 14/2016

vyjde s dátumom 7. september

V máji 2016 americký kardinál Raymond L. Burke bol slávnostným rečníkom na stretnutí rímskej pro-life organizácii LifeForum. Predniesol tam príhovor na tému *Martýrium za vieru v našej dobe*. V prednáške sa odvoláva na filozofiu a teologické myslenie Jána A. Harďoňa (1914-2000), jezuitu slovenského pôvodu a kandidáta na blahorečenie, (Písali sme o ňom sme vlni v dvojčtyždenníku Kultúra, č. 18/2015).

Na úvod iba toľko, že martýrium v tomto prejave sa chápe v širšom (a pôvodnom) zmysle slova, t. j. ako svedectvo viery (grécky: *martyr* = svedok) a zahrňuje v sebe ohlasovanie viery (evanjelizáciu) a rozličné stupne osobnej obety s tým spojené, až po smrť za vieru. Tu je skrátený obsah tejto hlboko časovej prednášky - ako tichá reflexia pre letné dni. (FV)

Drahí bratia a sestry v Kristovi: Ako kresťania sme povolani vydávať svedectvo našej viery, aj keď to bude vyžadovať zaznávanie, posmech, diskrimináciu, stratu povolania a podobne. Toto všetko sú určité stupne mučeníctva a majú svoje vyvrcholenie v smrti za vieru...

Chcel by som teda predložiť na uváženie niekoľko myšlienok o mučeníctve, ktoré je vrodenu a neodlučiteľnou časťou nášho života v Kristovi. Verím, že taká úvaha nám pomôže lepšie vidieť všetky aspekty nášho života v Kristovi, v zrkadle Kristovho víťazstva nad hriechom a smrťou, víťazstva Kristovho večného života v našej ľudskej prirodzenosti, ktorá je s nami už dnes a ktorú dosiahneme v jej plnosti, keď Kristus opäť príde v sláve.

V tejto prednáške sa budem odvolávať na dielo Božieho služobníka o. Jána Antona Harďoňa, kňaza Spoločnosti Ježišovej, ktorý zomrel 30. decembra veľkého jubilejného roka 2000. Otec Harďoň veľmi výrečne vyjadril – hovorilým slovom i písmom – svoje pevné presvedčenie, že súčasní katolíci, podobne ako prví kresťania, musia byť pripravení vydávať pevné svedectvo svojej viery, v jej celom rozsahu, až do vyliatia krvi. Mám zvlášť na mysli jeho dielo Marian Catechist Manual (Príručka pre mariánskeho katechéta). Bola to jeho posledná knižná publikácia mne pripadla čestná úloha napísať do nej úvod.

V náčrte obsahu a štruktúry mariánskeho apoštolátu – jeden z tých apoštolátov, ktoré tento Boží služobník založil, alebo spolupracoval pri ich založení – o. Harďoň nám hovorí: „Náš súčasný katolicizmus sa zmieta v najťažšej kríze, aká ho postihla v celej jeho histórii. Ak pevní a lojálni katolíci nebudú mať horlivosť a ducha prvých kresťanov a ak nebudú pripravení konať a obetovať sa tak, ako prví kresťania, dni Ameriky sú počítané“.

Čo napísal o. Harďoň o Spojených štátoch amerických, o svojej vlasti, to platí pre každý národ, ktorý je vystavený zúrivej sekularizácii spoločnosti; sekularizácii, ktorá prenikla aj do Cirkvi. On vedel, že jediný spôsob, ako premeniť spoločnosť, to jest obrátiť a navrátiť ju ku Kristovi a jeho mystickému telu, ktorým je Cirkev, spočíva v tom, že jednotliví katolíci budú prežívať svoju vieru v jej celej plnosti, aj keď by to malo znamenať samotu, výsmech, prenasledovanie, alebo aj smrť.

Inými slovami: ak Cirkev má konať misiu evanjelizácie sveta, musí predovšetkým evanjelizovať seba, musí sa očistiť od všetkého, čo nemá svoj zdroj v Kristovi, ktorého musí ohlasovať celému svetu, v každom čase a na každom mieste. V posynodálnej apoštolskej exhortácii *Christifideles laici* sv. pápež Ján Pavol II. zdôraznil potrebu evanjelizácie

celej ľudskej spoločnosti, ktoré sa musí začať evanjelizáciou cirkevnej komunity.

Aby sa dosiahlo ozdravenie našej totálne sekularizovanej súčasnej kultúry, sv. pápež poukazuje na „naliehavú potrebu obnoviť kresťanskú štruktúru spoločnosti vo všetkých častiach sveta.“ A hneď na to pridáva, že ak chceme, aby toto ozdravenie bolo účinné, aj sama Cirkev musí prejsť novou evanjelizáciou. K dôkladnému pochopeniu radikálnej sekularizácie našej kultúry je potrebné pochopiť aj to, ako hlboko zasiahla sekularizácia do života samotnej Cirkvi. ...

Svätý pápež Ján Pavol II. vyzýva veriacich, aby si plne uvedomovali svoju osobnú zodpovednosť „vydávať svedectvo o tom, že kresťanská viera

RAYMOND LEO KARDINÁL BURKE

Martýrium za vieru v našej dobe

predstavuje jedinu plne platnú odpoveď na problémy a nádeje, ktoré život prináša spoločnosti i každému jednotlivcovi.“ Vysvetľujúc túto výzvu podrobnejšie, poukazuje, že splnenie tejto zodpovednosti vyžaduje od veriacich laikov, aby „vedeli ako prekonať v sebe tendencie, ktoré by chceli oddeliť evanjelium od života, mali odvahu vykonávať svoje každodenné aktivity v rodine, v práci a v spoločnosti a spojiť všetko do takého štýlu života, ktorý je inšpirovaný a vedený silou evanjelia.“

O. Harďoň svojim jedinečným spôsobom nás poučuje, že takéto potrebné a pevné katolícke svedectvo závisí v podstate na správnom chápaní viery a že tieto požiadavky môže splniť iba zdravá katechéza. Videl, ako povrchná a niekedy aj nesprávna katechéza posledných desaťročí vytvorila situáciu, v ktorej mnohí katolíci sú vlastne analfabeti svojej viery. Videl ako mnohí sa ocitli v zajatí zmätočnosti omylov v základných pravdách katolíckej viery, mravného zákona vpísaného do srdca každého človeka, definitívne ohlasovaného slovami Krista, odovzdanými Cirkvi. Videl, že v posledných desaťročiach viera v skutočnú prítomnosť nášho Pána Ježiša Krista v Eucharistii bola dramaticky otrasená, čo malo za následok pokles a prakticky zánik Eucharistických pobožností. Účasť na nedeľnej sv. omši sa prestala pokladať za vážnu povinnosť pod hrozbou smrteľného hriechu. Mnohí katolíci prestali pravidelne pristupovať k sviatosti pokánia, k spovedi. Nedostatok formovania v čnostiach, všeobecné neznalosti a mylné názory o mravných princípoch vniesli do života mnohých veriacich – jednotlivcov i rodín – duchovný rozvrat a smrť. Rodičia a dokonca i mnohí kňazi v pastorácii, akoby zabudli, že katechéza je ich prvou a základnou povinnosťou voči deťom. Výsledkom je, že veľká časť detí a mládeže sa dostala na cestu hriechu a morálnej zvrhlosti bez toho, aby ich im niekto ukázal správnu Kristovu cestu, cestu pravdy a lásky.

O. Harďoň nám pripomína: jediný účinný spôsob, ako čeliť vážnosti situácie, ktorá ohrozuje súčasnosť i budúcnosť našej spoločnosti, je Boh, ktorý „nás postavil v tomto čase na toto miesto v plnom vedomí kritickéj situácie našej doby, ale súčasne nás poskytuje štedrý a hojný dar milosti.“ Tu mi prichádza na um kardinál Robert Sarah, prefekt Kongregácie pre Boží kult a disciplínu sviatostí, ktorý ponúka podobnú hlbokú reflexiu v svojej nedávno publikovanej

autobiografii *Dieuourien*, čo v preklade znamená Boh – alebo nič.

Ako poukazuje o. Harďoň, aktívny apoštolát katechézy nevyžaduje od katolíka, „aby zanechal svoje povolanie, opustil svoju prácu, alebo sa presťahoval na iné miesto“, ale aby prehlboval vlastnú duchovnú a samovzdelávaciu formáciu, ktorá je žiaduca od každého, kto je povolaný vydávať svedectvo viery v našich časoch. Upozorňuje čitateľa svojej knihy, ako prví kresťania živilí seba duchovným pokrmom sviatostnej Eucharistie na svojich stretnutiach v katakombách. Toto bolo ich školenie, ktorým „získali vedomosti a nadobudli šikovnosť, dômyselnosť a horlivosť potrebnú pre získanie duší Kristovi.“ A preto o. Harďoň

RAYMOND LEO KARDINÁL BURKE

povzbudzuje dnešných katolíkov k pravidelnej účasti na sv. omši a k prijímaniu Eucharistie, pokiaľ možno každodenne. Tiež ich nabáda, aby svoje domy, byty, svoje autá pretvorili na školy, „kde sa prehlbujú vaše vedomosti a posilňuje vaša vôľa evanjelizovať.“ Inými slovami, učí ich, aby nepremárnili nijakú príležitosť a dokonca aby aj čas cestovania do zamestnania, alebo z jedného miesta na druhé, využili na prehlbenie a plnšie precítenie viery.

Kresťan vydávajúci svedectvo katechézy/evanjelizácie, či už doma, alebo na ceste, v práci, v povolani, alebo v ktorejkoľvek inej sfére ľudskej činnosti, je žiarivým príkladom svedectva, ktorým katolíci prejavuje svoju vieru v každom čase, ale predovšetkým v kritickéj dobe v ktorej žijeme. Toto sústavné svedectvo, ktorého najdôležitejšou formou je katechéza, spravidla vyžaduje martýrium, ako nám to Boží služobník o. Harďoň pripomína.

Katechizmus Katolíckej cirkvi nám predkladá v dvoch článkoch (čl. 2472 a 2473) povinnosť kresťana vydávať svedectvo svojej viery až po to najvyššie svedectvo, ktorým je mučenícka smrť. V tomto zmysle Katechizmus Katolíckej cirkvinám kladie na srdce: „Povinnosť kresťanov zúčastňovať sa na živote Cirkvi ich pobáda, aby konali ako svedkovia evanjelia a záväzkov, ktoré z toho vyplývajú. Toto svedectvo spočíva v odovzdávaní viery slovami a skutkami. Svedectvo je úkon spravodlivosti, ktorý potvrdzuje pravdu, alebo ju dáva poznať.“

Ohľadne mučeníctva Katechizmus Katolíckej cirkvi hovorí: „Mučeníctvo je najvyššie svedectvo o pravde viery; označuje svedectvo, ktoré siaha až po smrť. Mučeník vydáva svedectvo zosnulému a vzkriesenému Kristovi, s ktorým je spojený láskou. Vydáva svedectvo o pravde viery a kresťanského učenia. Podstupuje smrť úkonom čnosti mravnej sily.“

O. Harďoň rozvinul túto náuku o mučeníctve a poukázal na vzájomné vzťahy, ktoré jestvujú medzi jednotlivými formami kresťanského svedectva a mučeníctvom. Hlbšie čítanie diel tohto Božieho služobníka nám ukazuje, ako všetky druhy svedectva predstavujú aj určitý spôsob umierania v sebe, určité obetovanie sa Kristovi v záujme jeho spasiteľného diela. V svojej najvyššej forme to znamená „vyliatie krvi za vernosť Kristovi a jeho Cirkvi. Mučeníctvo je najsilnejším a najpresvedčivejším prejavom Kristovho života v nás, je prejavom jednoty našich

srdc s Jeho najsvätejším prebudeným Srdcom.“

A tu nemôžem nemyslieť na mnohých mojich veriacich, ktorí prichádzajú ku mne, aby mi vyjadrili svoje starosti o Cirkev v dnešnej dobe, keď vidia toľko zmätku v základných vieroučných a mravoučných pravdách. Vidia ich starosti, kladím im na srdce, aby prehlbovali svoje vedomosti nemeniteľného učenia a nauky Cirkvi a aby našli odvahu vyjadriť svoje presvedčenie tak, aby aj pastieri stáda si uvedomili naliehavú potrebu jasne a odvážne hlásať pravdy viery a opäť jasne a nebojácne, láskavo a pevne presadzovať prikázania, ktoré sú potrebné pre obranu týchto pravd.

Svätý pápež Ján Pavol II. nám

pripomína, aký dôležitý aj pre naše časy je Kristov prikaz, ktorým sa obracia nielen na svojich prvých učeníkov, ale aj na misionárov všetkých kresťanských storočí až po dnešnú dobu. Hovorí nám:

„Je nepopierateľné, že Kristov prikaz: ‘Choďte a ohlasujte evanjelium’ nestráca nikdy na svojej platnosti a naliehavej povinnosti. A najmä teraz, keď súčasná situácia – a to nielen vo svete, ale aj v mnohých oblastiach Cirkvi – absolútne vyžaduje, aby sme Kristove slová počúvali ochotnejšie a s veľkodušnou poslušnosťou. Každý kresťan je osobitne oslovený po mene a nijaký Kristov učeník nemôže odpovedať ináč ako: Vaenimmihies, si non evangelizavero! – Beda mi, keby som neohlasoval Evanjelium (1 Cor 9, 16).

Kresťania sa často ocitnú v spoločnosti alebo v kultúrnom prostredí, ktoré nepozná Boha, ktoré zabúda na Boha, alebo sa dokonca stavia nepriateľsky voči Nemu a jeho zákonom vpísaným do Srdca každého človeka a vysvetľovaným v svojej plnosti Cirkvou. Jasné a odvážne svedectvo kresťanského života a oslava Boha poslušnosťou jeho zákonov vpísaných v ľudských srdciach, sú mimoriadne dôležitých takej situácii. Nielen pre spásu vlastnej kresťanskej duše, ale aj pre vnútornú premenu kultúry a spoločnosti, ktorá len potom bude schopná opravdivo prosperovať a slúžiť k dobru všetkých...“

A na koniec o. Harďoň nám pripomína, že svedectvo spojené s martýriom vždy prináša svoje ovocie. A ako krv mučeníkov bola semenom a priniesla vzrast v Cirkvi v každom čase a na každom mieste, tak aj naše denné martýrium svedectva, nebude nadarmo, ale priniesie ovocie a preporodí našu spoločnosť.

S poukazom na príklad prvých kresťanov o. Harďoň dodáva: „Ich vytvalosť a pokora nakoniec zvíťazili. Áno, ale iba preto, že mali podporu bezhraničnej odvahy, ktorá nepochádzala z ich vlastnej sily, ale mala svoj pôvod v sile, ktorú prisľúbil Kristus svojim učeníkom a nasledovníkom, keď budú vydávať svedectvo jeho menu. Tento prisľub je rovnako platný aj dnes – za predpokladu, že neprestaneme veriť v Ducha, ktorý je v nás a neúnavne budeme vydávať svedectvo o milosti, ktorú sme dostali.“

Nikdy teda neprestávajme vyzývať láskavého Boha, aby nám dal milosti potrebné jeho verným svedkom vo svete, predovšetkým milosť sily a ochoty znášať utrpenie za to, že robíme, čo je správne a dobré.

V svojej knihe *SpiritualLife in the Modern World* (Duchovný život v modernom svete) o. Harďoň jasným spôsobom vysvetľuje, čo znamená naše spojenie v Kristom v jeho mukách, utrpení a smrti. Cituje sv. Ignáca z Loyoly, svojho „otca v Bohu“, ktorý hovorí, že niekedy je treba prosiť Pána Boha o utrpenie, aby Božia láska mohla rásť v našich srdciach. A potom dodáva: „S citátni mystikov, ako je sv. Ignác, je ten problém, že sme naklonení myslieť, že my sa im nemôžeme vyrovnáť. No nie je to tak. Aj oni pristupovali k obetiam a utrpeniam so strachom a váhavo, práve tak ako my. Ale presne v tomto spočíva tajomstvo svätosti. Je možné, prostredníctvom Božej milosti, pre lásku k Bohu dosiahnuť v našich srdciach určitý stupeň dokonalosti, kde precitujeme radosť z utrpenia. Naozaj a skutočne! A práve tu okusujeme pôžitok radosti, ktorú Spasiteľ prisľúbil všetkým, ktorí úprimne túžia byť ako On, objímať všetko, čo On objal – teda, kríž. On z lásky svojho Otca a my z lásky Otca, Syna i Ducha svätého. Cena lásky Boha je vysoká, ale obohacujúca. On odpláca cenu, ktorú platíme precíteným zážitkom jeho prítomnosti, pocitmi mimozemskej radosti, o ktorej nám jeho svätí hovoria, že je taká sladká, že by nevymenili svoje utrpenie ani za všetky slasti a rozkoše sveta. Prosme teda nášho Spasiteľa, aby sme túto radosť nepoznali iba z počutia tých, čo ju získali, ale aby aj nám dal zakúsiť z vlastnej skúsenosti, že táto slastná skutočnosť je pravdivá a dosiahnuteľná.“

Pokiaľ ide o výšku ceny, ktorú treba platiť, aby kresťan ostal verný Kristovi, Boží služobník o. Harďoň bol realista. Zároveň bol však presvedčený, že Boh vždy dá potrebnú silu a milosť uvedomiť si, že nech je cena, ktorú platíme, akokoľvek vysoká, ona prináša so sebou odmenu a potechu, ktoré nám umožňujú hlbšie a intímnejšie spojenie s Kristom v jeho utrpení a smrti, a napokon k triumfálnemu vzkrieseniu z mŕtvych.

Drahí bratia a sestry rímskeho LifeForum, chcel by som na záver vyjadriť moje ocenenie martýria, ktoré mnohí z vás tak ochotne podstupujú pre obranu ľudského života a jeho kolisky, ktorou je sviatostný manželský zväzok muža a ženy. Pevne dúfam, že tieto nemohé reflexívne pohľady na kresťanské mučeníctvo z myšlienkového pokladu Božieho služobníka Jána A. Harďoňa SJ vám pomôžu objaviť a hlbšie pochopiť Krista i náš život v ňom a v jeho svätej cirkvi. A osobitne dúfam, že vám budú inšpiráciou čerpať plnšie z prameňa milosti pre vaše povolanie, najmä pre vás, ktorých život je posvätený sviatostou manželstva alebo sviatostou posvätného stavu, aby sa váš život stále viac upieral na Krista, odovzdávajúc vaše srdcia, spolu s Nepoškvrneným srdcom Panny Márie, do hlbín Najsvätejšieho Srdca Ježišovo.

Nech Nepoškvrnená Panna Mária, Božia Rodička, na ktorú sa Boží služobník Ján Anton Harďoň tak často obracal v modlitbách, neustále oroduje za nás, aby sme sa stali skutočnými martýrmi pre lásku Krista a jeho mystického tela, Cirkvi. Keď na mňa doľahnú ťažké časy – ako sa to často stáva – posilňuje ma myšlienka, čo je dôvodom nášho svedectva: je to láska Krista a jeho mystického tela, Cirkvi. Milujem Krista a milujem jeho mystické telo, tak ako ho milujete aj vy. Ochotne znášame nevšímavosť, výsmech, odmietanie a iné formy prenasledovania, pretože milujeme nášho Spasiteľa a všetkých bratov i sestry v ňom, v jeho svätej Cirkvi. Nech vás žehná dobrotvivý Boh!

Preložil a skrátil: F. Vnuk

Súčasná utečenecká kríza nie je pre Európu nová a neznáma skutočnosť. Pohyby obyvateľstva tu boli vždy; niekedy v menšom rozsahu, inokedy vo väčšom, niekedy v menších skupinách, inokedy sa sťahovali celé národy. Prísťahovalci, vystáhalci, vyhnanci, utečenci, emigranti sú akoby konštantou európskych dejín. A teda súčasná situácia by nemala predstavovať nijaký nový a neriešiteľný problém. Za takýchto okolností by nemalo byť potrebné hovoriť o utečeneckej kríze.

Sme však svedkami, že sa píše a hovorí o kritickom stave, ktorý si vyžaduje bezprecedentné opatrenia a zákroky. Je to spôsobené tým, že súčasná situácia je odlišná od predošlých hlavne v tom zmysle, že polarizuje spoločnosť a polarizuje aj Cirkev. Cirkev v duchu svojho Zakladateľa je povinná vychádzať v ústrety každému človekovi v telesnej či duchovnej núdzi a teda aj ubožiakom, ktorí sú bez domova, bez prostriedkov a prichádzajú zo Stredného Východu a z Afriky v očakávaní, že bohatá a pokojná Európa im poskytne, čo im rodná zem dať nemôže alebo nechce.

V osobe pápeža Františka majú utečenci svojho výrečného advokáta, ktorý s osobitným dôrazom na milosrdenstvo a svojou františkánskou dobrosrdečnosťou voči chudobným, otvorene a nástojčivo prejavuje svoje sympatie voči utečencom. Krátko po svojom nastúpení na Petrov stolec putoval na ostrov Lampedusa, ktorý je prvou zastávkou utečencov putujúcich zo severnej Afriky do Európy. Keď prenikla správa, že viaceré plavidlá, na ktorých utečenci putovali,

stroskotala, a mnohí zahynuli prv než dosiahli brehy Európy, vybral sa do Lampedusy a tam predniesol dojímavú výzvu: "Imigranti zomierajú na mori, v loďkách, ktoré boli pre nich plavidlami nádeje, stali sa však plavidlami smrti. Keď som pred pár týždňami počul o tejto tragédii a keď si uvedomujem, že nie je ojedinelá, ale stáva sa často, neustále ma zabolí srdce, ako keby ho ranil tŕň. A preto som pokladal za svoju povinnosť prísť dnes na

toto miesto modliť sa a prejavovať znak svojej blízkosti a zároveň apelovať na svedomie nás všetkých, aby sa takáto tragédia už neopakovala. Prosím, nedovoľme, aby sa opakovala!"

Každoročne pri spomienke Svetového dňa migrantov a utečencov pápež oslovuje katolícku i svetovú verejnosť, aby všemožne pomáhala utečencom. Vyzýva: "Migranti a utečenci nesmú byť figúrkami na šachovnici humanity. Sú to deti, ženy a muži, ktorí opustili alebo boli prinútení zanechať svoje domovy z rozličných príčin, pri tom však majú tie isté legitímne túžby ako my... Na globalizáciu migrácie je

potrebné odpovedať globalizáciou charity a spoločného úsilia takým spôsobom, aby sme vytvorili pre nich ľudské podmienky života."

Dňa 16. apríla 2016 vykonal jednodňovú návštevu gréckeho ostrova Lesbos, ktorý je prvou zastávkou utečencov prichádzajúcich do Európy cez Turecko. Pobudol medzi nimi niekoľko hodín a pri návrate do Ríme prinášal so sebou 12 sýrskych utečencov, ktorým Vatikán poskytne azyl. Týmto aktom

veľkých mužov a žien, ktorí sa vedeli postaviť i dať život za dôstojnosť svojich bratov? ... Snívam o Európe, kde byť migrantom nie je prečin, ale výzva k väčšiemu zasadeniu sa za dôstojnosť každej ľudskej bytosti."

Dňa 9. mája 2016 uverejnil francúzsky katolícky denník La Croix dlhší rozhovor s pápežom, kde Sv. Otec opäť vyjadruje svoje hlboké sympatie a spolicenie s utečencami. Už síce pripúšťa, že "by

Cirkev a utečenecká kríza v Európe

akoby chcel znovu zdôrazniť, že emigrantom nemožno uprieť základné ľudské práva a Európa má voči nim v tomto ohľade morálnu povinnosť.

O tri týždne neskoršie (6. mája 2016), pri preberaní Európskej ceny Karola Veľkého, sa obracia na kresťanskú Európu úpenlivou výzvou: "Radšej než brániť priestory, Európa by sa mala stať matkou, ktorá otvára brány. Čo sa ti stalo, Európa humanizmu, zástankyňa práv človeka, demokracie a slobody? Čo sa ti stalo, Európa, zem básnikov, filozofov, umelcov, hudobníkov, spisovateľov? Čo sa ti stalo, Európa, matka ľudí a národov, matka

bolo nerozumné otvárať brány dokorán"... a zároveň sa prihovára o nový prístup k riešeniu problému utečencov: integrácia a nie vytváranie ghettá. Hovorí: "Táto integrácia je dnes pre Európu o to dôležitejšia, pretože prežíva v dôsledku sebeckého hľadania blahobytu vážny problém nízkou mierou zodpovednosť za dnešnú krízu. Obviňuje západných priekupníkov, ktorým je obchod so zbraňami dôležitejší ako ľudské tragédie a utrpenie a zazlieva západ-

ným politikom, že "exportujú západný typ demokracie", pri čom nepotrebné a nepremyslene zasahujú do miestnych pomerov. Takýmto spôsobom sa situácia nijako nedá napraviť, často sa stáva neznesiteľnejšou než bola pred zásahom a navyše, produkuje státisíce utečencov. Pápež im pripomína: "Nie je možný pokrok bez prihliadnutia na miestnu kultúru. Ako prednávkou povedal jeden Líbyjčan: Kedysi sme mali jedného Kaddáfího, dnes ich máme päťdesiat."

Aj keď sa s výzvami a postojom Sv. Otca sa stotožňujú viaceré humanitné a charitatívne organizácie, známi jednotlivci a verejne činné osobnosti, nemožno povedať, že sa jeho názory prijímajú s ochotou a nadšením všade. Dokonca aj radoch Katolíckej cirkvi je mnoho miest, kde sa pápežova politika nestretáva s ochotou a neprijíma s otvoreným náručím. Najviac nespokojnosti s nevolanými prísťahovalcami sa prejavuje v radoch širokého obyvateľstva, a to nielen v strednej Európe a v bývalých sovietskych satelitných štátoch, ale aj na Západe. Podľa amerického prestížneho týždenníka TIME (z 23. apríla 2015) už nielen v štátoch Vyšehradskej štvorky (Poľsko, Maďarsko, Česká republika a Slovensko), ale aj vo viacerých západných štátoch počet obyvateľstva nespokojného s neobmedzeným prílevom utečencov presahuje 80% (Grécko, Taliansko, Španielsko). To sa potom prejavuje posilňovaním pravicových a ultrapravicových politických strán v štátoch ako Francúzsko, Holandsko, Veľká Británia, Rakúsko a v poslednom čase aj Švédsko a Nemecko, kde kancelárka Merkelová presadzovala voči utečencom tzv. Willkommenkultur.

Na druhej strane však treba priznať, že postoj pápeža Františka nachádza sympatie a podporu aj na takých miestach, ktoré predtým len zriedka boli priaznivo naklonené voči Cirkvi: liberálne kruhy v Európskej únii a ľavicové krídlo sociálnej demokracie. V radoch Katolíckej cirkvi sa v tomto smere vyjadrujú viaceré charitatívne organizácie a vplyvné nátlakové skupiny tzv. liberálnych katolíkov. Či už pod ich vplyvom, alebo na ich priamy podnet sa nedávno objavili v internetovom mesačníku Europe-Infos dva príspevky, v ktorých sa veľmi kriticky pranieuje nielen odmietavý postoj vlád stredoeurópskych štátov, ale aj postoje miestnej Katolíckej cirkvi.

Tu treba pripomenúť, že spomínaný mesačník EuropeInfos je internetovou stránkou Komisie biskupských konferencií Európskej únie (Commission of the Bishops' Conferences of the European Union, COMECE) a Jezuitského európskeho sociálneho strediska (Jesuit European Social Center). Vychádza v troch rečiach: v angličtine, nemčine a francúzštine.

V tomto mesačníku sa dňa 10. februára 2016 objavili dva kontroverzné príspevky. Jeden z pera Henryka Woźniakowskeho pod titulom "Čo sa deje v Poľsku?" (What's happening in Poland?) a druhý je príspevok rakúskeho teológa Hansa Schelkshorna "O ideológii novej pravice v Maďarsku" (On the Ideology of the New Right in Hungary).

JÁN GREŠÁK

Aforizmy

Koľko len ľudstva musel zlikvidovať, aby nastolil demokraciu.

Kapitalizmus je socializmus s neľudskou tvárou.

Po každej špinavej hre nasledujú čistky.

Aj keď nemáme žiadneho kráľa, dvorných šašov je neúrekom.

Z čiernej ovce sa ľahko stane biely kôň.

Postihla ho tragédia. Neotvoril sa mu zlatý padák.

Aby sa mu vyrovnal, musel mu sťat' hlavu.

Zo všetkých plodov, ktoré vyšľachtil, najznámejšie bolo jablko sváru.

Najviac generálov býva v žabomyších vojnách.

Účelnejšie by bolo, keby ľudia videli v zrkadle namiesto svojho zovňajšku svoj charakter.

Bol veľmi tolerantný. Ochotne toleroval každú vlastnú chybu.

Múdrosť je pominuteľná, hlúposť večná.

Svet by bol oveľa krajší, keby neexistovali ľudia.

Človek je metlou ľudstva.

Lepší omyl mudrca ako neomylnosť hlupáka.

Nikdy neopakoval tú istú hlúposť. Vždy mal dostatočný výber.

Na stavbu vzdušných zámkov nie sú potrebné nijaké základy.

Keď nepomohli medové motúzy, dostal povraz.

Každý vtáčik raz zaspieva labutiu pieseň.

Opice sa nenaučili rozprávať preto, aby sa nemuseli dehonestovať v parlamentných diskusiách.

Henryk Woźniakowski, vydavateľ katolíckeho časopisu Znak, vo svojom príspevku tvrdí, že strana Právo a Spravodlivosť (Prawo i Sprawiedliwość, PiS) vedená Jarosławom Kaczyńskim, ktorá sa ujala moci po víťazných voľbách, zavádza v Poľsku politickú prax, ktorá oslabuje „demokratické inštitúcie“ a obmedzuje „občianske práva“. Hans Schelkshorn zase obviňuje vládu Viktora Orbána, že zaviedol ideológiu „kresťanského postfašizmu.“ Vyčíta Orbánovi, že sa stavia do falošnej pózy „obrancu kresťanského Západu“. Zazlieva maďarskej vláde (a implicitne aj miestnym cirkevným kruhom), že im chýba kresťanský prístup k utečeneckej kríze, ktorý sa má prejavovať v stavaní mostov a nie múrov a že štát by mal prejavovať „veľkorysú politiku poskytovania azylu, podporovať dobrovoľné skupiny oddaných pracovníkov, ktorí budú vrelo vítať prichádzajúcich utečencov v pohraničných strediskách, poskytnú im potrebnú materiálnu pomoc a ponúknu im primerané ubytovanie.“

Obaja autori zazlievajú vládám, že sa vracajú k politickým metódam založeným na etnických princípoch, aké do Európskej únie nepatria.

Woźniakowski kritizuje poľských biskupov, že „odmietajú liberálnu Európu, lebo v nej vidia hrozbu Cirkvi... A pretože Poľsko je krajina, v ktorej katolicizmus je súčasťou jeho národnej identity, majú obavy, aby Poľsko nestratilo svoju kultúrnu identitu... a preto prejavujú sympatie voči politickým stranám, ako je Prawo i Sprawiedliwość v Poľsku a Fidesz

v Maďarsku, ktoré o sebe tvrdia, že sú obhajcami tejto kresťanskej identity.“

Schelkshornovi prekážalo aj to, že „maďarskí katolícki biskupi verejne vyzývajú ľudí, aby sa pri sv. omši modlili za Orbána. Niektoré reformované cirkevné zbory (kalvíni) sympatizujú dokonca s extrémnou politickou stranou Jobbik“.

Oba príspevky vyvolali veľmi živú debatu, ktorá však netrvala dlho. Biskupi oboch krajín sa ohradili proti takejto kritike svojho rezervovaného postoja voči utečeneckej situácii. Urobili tak primeraným spôsobom. Poľský episkopát rázne protestoval proti „zasahovaniu do vnútorných záležitostí Poľska“ a vyhlásil, že vystúpi z COMECE, ak sa s takýmito neoprávnenými kritickými hlasmi neprestane. Rovnako ultimatívne protestoval aj ostrihomský arcibiskup, kardinál Peter Erdő, ktorý je predsedom Rady biskupských konferencií v Európe (CCEE).

Redakcia EuropeInfosbola takto prinútená oba príspevky stiahnuť a dnes by sme ich tam márne hľadali. Ostali po nich iba ich nápisy s veľavravným vysvetlením: At the explicit request of the Hungarian Bishops' Conference, EuropeInfos withdraws the article 'Ideology of the New Right in Hungary' by Hans Schelkshorn from its Website. – Na výslovnú žiadosť Maďarskej (Poľskej) konferencie biskupov, EuropeInfos sťahuje článok Hansa Schelkshorna, 'Ideology of the New Right in Hungary' (článok Henryka Woźniakowskeho, 'What's happening in Poland?') zo svojej webstránky.

V týchto dňoch sa dožíva významného jubilea 90 rokov etnológ-emeritný profesor Dr. h. c. profesor PhDr. Ján Podolák, DrSc.

Viac ako polstoročie aktívne prispieval k formovaniu a ovplyvňovaniu slovenskej etnológie a patrí do generácie, pred ktorou stála úloha vybudovať novodobé vedecko-výskumné inštitúcie. Týchto úloh sa zhostil vlastnou vytrvalosťou a entuziazmom.

Nie je možné zosumarizovať viac ako šesťdesiatročnú mnohosstrannú aktívnu činnosť na poli národopisu. Celým svojím životom a vedeckým dielom ovplyvnil jeho slovenské a európske dejiny. I jeho mnohostranná publikačná činnosť je veľmi bohatá. Napísal desiatky vedeckých štúdií, správ, recenzií, ktoré celkovo predstavujú okolo 500 titulov.

Zostavil a zredigoval desať kolektívnych národopisných vlastivedných monografií ako spoluautor- Horehronie, Zamagurie, Vajnory, Horná Cirocha, Záhorská Bratislava, Rača, Heľpa. Okrem toho 30 publikačných knižných publikácií. Okrem výskumov na Slovensku sa profesorovi Podolákovi podarilo realizovať porovnávacie terénne výskumy pastierstva aj v niekoľkých ďalších krajinách karpatsko-balkánskeho regiónu, preto niet divu, že pri jeho jubileu osláv v Trnave bola zainteresovaná aj veľvyslankyňa Bulharskej republiky Margarita Ganeva.

On sám vraví: „Skôr než niečo píšem, najskôr sa musím do toho kraja zamilovať, musí sa mi páčiť a musím tam rád chodiť. Rád skúmať.

Ešte sa európska verejnosť nestačila spamätať z tohto neobvyklého kroku, keď jej pripravil ďalšie prekvapenie pražský arcibiskup, kardinál Dominik Duka. Krátko po tom, čo pápež František navštívil ostrov Lesbos, český denník Svobodné noviny priniesol (7. mája 2016) pomerne dlhý rozhovor s kardinálom Dukom.

V Českej republike, podobne ako inde, sa obyvateľstvo z veľkej časti stavia proti neobmedzenému prijímaniu utečencov. Sú však určité vplyvné skupiny a organizácie, ktoré takýto postup energicky presadzujú. V lone Cirkvi takúto skupinu predstavuje teológ a nositeľ Templetonovej ceny prof. Halík, ktorý v tomto smere vystupoval veľmi otvorene a pribojne. Natofko, že sa česká biskupská konferencia od jeho názorov verejne dištancovala. Aj napriek tomu, že kardinál Vlk sa pridala na stranu prof. Halíka. Kardinál Duka v svojom rozhovore vysvetľoval: „Máme tu stanovisko biskupské konferencie a ja sám jsem dal pokyn, aby som se distancovali od slov profesora Halíka. Pretože neodpovedajú vôbec stanovisku, ktoré bylo odhlasováno na biskupské konferenci.“

Kardinál Duka pripúšťa, že v prístupe biskupov Vyšehradskej štvorky k utečeneckému problému utečencov hrajú svoju rolu aj určité obavy, dodáva však, že „strach před imigrací není z větší části ani islamofobie, ani šovinismus. Je to normální úvaha, která vychází z toho, že minulý rok tato divoká migrační politika přinesla jistá rizika a problémy.“

Pokiaľ ide o podstatu utečeneckého problému, dalo by sa

povedať, že pápež je idealista, kardinál Duka je realista. A preto aj pápežovo konanie, špecificky jeho cestu na ostrov Pampelusa, alebo na Lesbos a návrat odtiaľ s 12 sýrskymi utečencami charakterizuje slovami: „Je to gesto. Kým média zachytí papeže, jak přijímá lidi na Lampeduse, na jeho místě bych měl asi také slzy v očích a řekl bych: těm lidem musím pomoci. Ale to není celkové řešení... Papež František navíc pochází z Latinské Ameriky, kde jsou nůžky mezi chudými a bohatými široce otevřené, což je důsledek indiánských kultur. To převzala i společnost přistěhovalců. Františkova citlivost na sociální problematiku je jiná, než je naše v Evropě. On do jisté míry plní jednu roli – jestliže jsem řekl, že bipolární velmocí zapomněly na svět chudoby, papež bije na poplach“.

A kardinál Duka udáva dôvody, prečo neobmedzené prijímanie prílevu utečencov predstavuje ťažkosť pre jeho krajinu (a implicitne aj pre ostatné krajiny Vyšehradskej štvorky): „My jako země nejsme skutečně připraveni na tak velkou vlnu, i kdybychom chtěli pomáhat jen těm, kteří to nutně potřebují. Nemáme v tom tradici, nemáme lidi, kteří by byli schopni s uprchlíky komunikovat. ...Problém je i v tom, že v migrační vlně přicházejí lidé z úplně jiného kulturně-civilizačního okruhu, i kdyby to byli křesťané... Je to proces, který něco vyžaduje. Jsou to tak náročné problémy, že tím nejracionalnějším řešením je usilovat o nastolení fungujícího státního aparátu v zemích původu migrantů

tak, aby tam mohli žít důstojný život.“

Poukazuje aj na ďalšiu závažnú skutočnosť, na mienku cirkevnej hierarchie v postihnutých krajinách, odkiaľ utečenci pochádzajú: „...biskupové z týchto oblastí nám říkají: „Prosíme vás, je zapotřebí pomáhat zde, naši lidé se v emigraci ztratí a nastanou problémy, protože nejsou schopní se v jedné, dvou, třech generacích integrovat... Je smutnou skutečností, že teprve až v poslední době ukazují česká média i problematiku neinkulturovaných oblastí v Německu, Francii i Velké Británii. Z toho všeho pak vyplývá problematika, která vyvolává nenávist a náklady, které jsou velice vzdálené jak humanitě, tak křesťanskému pojetí života.“

Citoval som z rozhovoru kardinála Duka obsérnejšie, pretože je na Slovensku málo známy. Kým v západnej tlači vyvolal veľa pozornosti a mnoho komentárov – pozitívnych i negatívnych – na Slovensku sa tieto zaujímavé postrehy a dôvody kardinála Duka prijali s rozpačitým mlčaním.

Ako bolo už oznámené v lete, pápež František zavíta do Poľska, kde pobudne od 27. do 31. júla a prednesie osem prejavov a homílií. Biskupi a veriaci Vyšehradskej štvorky budú pozorne počúvať, ako a či sa vyjadrí aj k utečeneckej kríze. Či na adresu Kaczyńského a Orbána povie také slová, aké im adresoval Woźniakowski a Schelkshorn, alebo či odobrí – slovom alebo mlčaním – opatrnejší prístup poľskej, maďarskej, českej a slovenskej hierarchie k tomuto páľčivému problému súčasnej doby.

FRANTIŠEK VNUK

Osobnosť so slovenským srdcom

A mať rád tých ľudí, až vtedy to môže byť dobré.“

Veľké uznanie vyslovila k jubileu profesora Podoláka Katedra etnológie a mimoeurópskych štúdií FFUCM a Fakulta Univerzity Svätého Cyrila a Metoda, ktoré ho poctili slávnostnou akadémiou, aby mu vzdali úctu za roky 1997-1998, kedy sa stal spoluzakladateľom, neskôr rektorom tejto inštitúcie.

Okrem množstva aktívnej práce pripomínam i matičnú činnosť profesora Podoláka, ktorá bola najmä v dôchodkovom veku.

V rokoch 1991-93 pracuje v Matici slovenskej v Martine najskôr ako obnovovateľ Národopisného odboru Matice slovenskej a je predsedom odboru. V rokoch 1993-94 je prizvaný do kancelárie prezidenta Slovenskej republiky ako prezidentský radca pre minoritnú politiku.

Až do súčasného obdobia je vedeckopedagogický pracovník na Katedre etnológie a mimoeurópskych kultúr UCM v Trnave.

Miestny odbor Matice slovenskej v Dúbravke, kde taktiež aktívne pôsobí, mu pripravil dôstojnú oslavu a spevácky súbor Matice slovenskej mu zaspieval i jeho obľúbenú pieseň z rodiska Okolo Súče. K blahoželaniu

sa pripojil i vicestarosta E. Krajčír a zástupca Domu Matice v Bratislave A. Mitaľ. Veď držiteľ mnohonásobných najvyšších ocenení ako Medzi-národná Herderove cena, Veľká medaila sv. Gorazda, Zlatá medaila Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Rad Ľudovíta Štúra, Cena Andreja Kmeťa za celoživotný prínos v oblasti etnológie, udelená ministrom kultúry SR a ďalšie ocenenia si zaslúžil právom.

Človek s čistým srdcom, ktorý venuje celý život zveľadeniu Slovenska. Želáme mu, aby ešte veľa rokov bol medzi nami a odovzdával nám svoje bohaté skúsenosti a vedomosti.

KVETA SLYŠKOVÁ

S táva sa dobrým zvykom, že si pri významných, najmä tzv. okrúhlych jubileách zaspomíname na osobnosti, ktoré kreovali a nesmrteľnosťou svojej tvorby i naďalej kreuujú slovenskú kresťanskú literatúru a kultúru, hoci pre tých, ktorí sa popri Kristovom evanjéliu denne sýtia pokrmom ich básnického slova, je sviatkom každý okamih života, strávený pri umeleckej spisbe. Pred dvomi rokmi to bola spomienka na pirátov krásy (Pavol Ušák Oliva, Janko Silan, Mikuláš Šprinc), konkrétne pri príležitosti stého výročia ich narodenia a z rovnakého dôvodu sme si v decembri minulého roka zaspomínali i na katolíckeho kňaza a básnika Svetoslava Veigla. Pár mesiacov predtým sme tiež oslávili 90. narodeniny gréckokatolíckeho kňaza, básnika a mysliteľa svetového formátu Jozefa Tótha či 110. výročie narodenia emblematickej osobnosti slovenskej katolíckej moderny Rudolfa Dilonga, pričom práve 7. apríla tohto roka uplynulo i 30 rokov od jeho smrti, ktorá ho zastihla ďaleko od domova v americkom Pittsburghu. Tento rok myslíme obzvlášť na ďalšie dve výrazné osobnosti slovenskej katolíckej moderny: katolíckeho kňaza, saleziána, básnika a prekladateľa Štefana Sandtnera i básnika, prekladateľa, literárneho kritika, pedagóga „par excellence“ Janka Frátrika, a to pri príležitosti nedožitých stých narodenín. Oboch si literárna história pamätá

Za všetky pokolenia

K storočnici dona Štefana Sandtnera, SDB

najmä ako istých súputníkov vyššie zmienených autorov, ku ktorým mali generačne blízko, formovali sa v spoločnom literárnom ovzduší, hoci, ako píše Július Pašteka, „ich tvorba v povojnovom represívnom období rástla akoby „bokom“, hľadala si iné cesty vývinu či realizácie; paralelné, nie identické“.

Štefan Sandtner sa narodil 30. apríla 1916 v Pezinku, pričom jeho osud bol podobný osudu mnohých jeho generačných druhov. Pochádzal z chudobnej rodiny kolára, a tak i jeho ľudský charakter od mlada formovala viera, poézia, pokora a chudoba. Už v čase dospievania sa jeho životné cesty spájajú s rehoľou charizmatického dona Bosca, keď ako 13 ročný odišiel študovať k saleziánom do Šaštína. Do noviciátu vstúpil v roku 1933, pričom o rok neskôr zložil prvé rehoľné sľuby v Hronskom Sv. Beňadiku. Maturoval v roku 1938 na gymnáziu v Kláštore pod Znievom, pedagogickú prax vykonával v Trnave a od roku 1939 až 1943 študoval teológiu v Ríme, kde ho i vysvätili za kňaza. Ako uvádza Peter Cabadaj, následne prednášal dva roky „na Teologickom učilišti v Hronskom Sv. Beňadiku, súčasne bol poslucháčom slovenčiny, filozofie a histórie na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave (1945 – 1947). V priebehu rokov 1945 – 1950 pôsobil ako školský radca pre štúdium na saleziánskych filozoficko-pedagogických učilištiach v Trnave, Hodoch pri Galante a Šaštíne.“ Treba tiež dodať, že v rozpätí rokov 1937 – 1939, 1943 – 1948 redigoval viaceré náboženské časopisy, pričom v tejto činnosti mohol následne pokračovať až o 41 rokov neskôr, a to po roku 1989.

Postupný nárast arogancie moci komunistického štátneho aparátu a systematická príprava na ateizáciu spoločnosti po roku 1948 vyústila do tzv. barbarskej noci, resp. „Akcie K“. Základný plán, ktorý 20. januára 1950 prijalo predsedníctvo ÚV KSČ, zahŕňal v Čechách i na Slovensku najskôr v prvej vlne likvidáciu najpočetnejších rádov a v druhej vlne ostatných. V prvej vlne išlo na Slovensku o františkánov, saleziánov, verbistov, jezuitov, redemptoristov a premonštrátov. Po násilnom rozpustení reholí bol i Štefan Sandtner internovaný, spoločne s ďalšími rehoľníkmi, v Podolínci. Po istom čase bol zatknutý a v roku 1952 vo vykonštruovanom procese i odsúdený „pre velezradu“ na pätnásť rokov väzenia. Postupne si prešiel väzneniami v Leopoldove, Bratislave, Ilave či Mírove. Je známe, že práve v leopoldovskej väznici sa stretol s významným českým katolíckym básnikom Václavom Renčom, ktorého skladbu Loretánske svetlo sa naučil naspamäť a v pamäti ju prebásnil – alebo povedané jeho vlastnými slovami „premodliť“ – do slovenčiny. Zbierka vyšla v bratislavskom vydavateľstve Don Bosco až v roku 1997 (český originál vyšiel o päť rokov skôr). Sandtner v doslove prekladu spomenul, že kniha pri svojom zrode nebola písaná. Rovnako ako Renčova mariánska skladba Popelka nazaretská sa zrodila len v jeho hlave a v srdci. „V hlave, preto je taká múdra a cudná, a v srdci, a preto je taká hlboká a krásna. V hlave sa tých vyše 1100 veršov prenášalo z väznice do väznice a napokon z väznice na slobodu.“ Jednotlivé verše sú zoradené postupne pod modlitbovými formuláciami a následnými odpoveďami na ne, tzn. akoby modliaci sa odriekal loretánske litánie, ale s pridanou poetickou hodnotou Renčových duchovných zachvení. Loretánske svetlo je tak vystavané na princípe, ktoré autori katolíckej moderny často využívali, a to na parafrázovaní a amplifikácii jednotlivých pasáží liturgických textov. Zo samotných veršov je zjavné, že obaja básnici prechádzali vo väzení „temným očístcom“, a to v samote, ktorá bola ako „oceľový pás“. Uvedomili si však, že Kristovo utrpenie bolo oveľa väčšie ako ich vlastné: „Veď si to ty, ty brat náš z Getsemani, / čo hľadáš sem, čo žiari v týchto tmách. / Ty, ktorý všetku sklúčenosť a strach, /

bolestné zdanie márnosti i rany, // ktorými živa nezmiernená vina, / si dávno, dávno za mňa do dna pil. / Tá ľútosť blen, tá suchosť čerňobyl, / čo chutnám včul, sú kvapkou tvojho vína. // A tyš ho pil za všetky pokolenia, / priepastne sám, závratne nevinný. / Kiež sú aj moje čierne hodiny / výkupnou cenou nášho previnenia.“ Z veršov tak jasne vyvíera neobľomnosť vo viere, túžba a nádej po živote bez temnoty, znázorňuje tiesnivý obraz väzenia, oslavuje i prosí Boha a Pannu Máriu o silu viery a túži potom, aby sa raz pokojne mohol začleniť do bežného života.

Štefan Sandtner bol napokon amnestovaný v roku 1960, ale ako občan „druhej kategórie“ sa zamestnal len ako skladový robotník v Pezinku, odkiaľ odišiel do dôchodku v roku 1968. Veľký Kristov bojovník však patril, ako uvádza Mária Bátorová, v zápase spirituálno-kresťanskej tvorby s materializmom ku kľúčovým osobnostiam kresťanského disentu, a to spoločne s katolíckym konvertitom, básnikom a esejistom Pavlom Strausom, neskorším kardinálom Jánom Chryzostomom Korcom a katolíckym aktivistom Ivanom Polanským, pretože najmä tieto osobnosti prostredníctvom silného katolíckeho disentu priviedli Slovensko k novembru 1989. Ten sa stal zároveň kľúčovým rokom i pre tvorbu Štefana Sandtnera, pretože dovtedy poznalo jeho meno iba niekoľko zainteresovaných osôb. Ako básnik de-

Spomienka

*Raz mi sem vtáča zablúdilo,
a sadlo si mi na mrežu,
zaštestotalo milo, milo,
za to ho asi zarezú.*

*Našťastie, vtáča má aj krídla,
pozdravilo ma Dobrý deň,
nepadlo mrežiam do osídla,
bolo to ako krásny sen.*

*Boh si ťa stvoril pre slobodu,
aj ja ju s tebou vyznávam,
a spievam s tebou na ňu ódu,
aj keď som bez krídel a sám.*

(Zo zbierky Vtáčia symfónia)

Kompas

*Keď prikvačí k nám zima nečakaná
a vyháňa vás z domu treskúca
na ďalekú tú cestu do neznáma,
ktože vám kompas vložil do srdca?*

*Vtáčence moje milo milované,
gravitujeme všetci do slnca
zohriať sa, prežiť, prebudiť sa v ráne,
čo nezapadá, spieva do konca.*

*Šťastlivú cestu, oddych, skorý návrat,
kto by nám spieval piesne milené
a podopieral, keď nás chytá závrat
vykročiť na chodníky zmýlené.*

(Zo zbierky Vtáčia symfónia)

Dnes

*Prežehnal som dnešné ráno,
tento portál do chrámu,
prekračujem hviezdnu bránu,
vyprosím si ochranu.*

*Ten chrám to je katedrála,
to je moje dnešné DNES,
zaznieva v ňom živá chvála,
do výšok ju ty sám vznes.*

*Len si srdce nezatvrdzuj,
keď počuješ hlas môj DNES,
zodri so mňa všetku hrdzu,
veď je sviatok, veľké DNES.*

*Keď ti prídem na večeru,
ponúkneš mi chlieb náš DNES,
posilňuj v nás slabú vieru,
nádej unavenú vzkries.*

*Počuť pri poslednom dychu:
V raji budeš so mnou DNES.
Prijmi moju prosbu tichú,
Kriste, vždycky, včera, DNES.
(Zo zbierky S básňou je deň krajší)*

V basovom kľúči

*V okienku z mreží je osnova,
na ktorej je len pár taktíkov.
Prvý takt: Týraný doslova.
Druhý takt: S diabolskou taktikou.
Tretí takt: Všetko zas odznova.*

*Z hlbok sa čistučko rozzvučí
radosť a zazvoní vysoká
nota jak zlatý mok v obruči.
Často však stečie mi do oka
žiarivá kvapôčka po lúči.*

*Prameň tak vyviera zo skaly.
Z tónov sto stonov mi uniká.
Mier mi však do duše vbozkali,
zmučený v znamení krížika
spievam ich Márii do škály.
(Zo zbierky S básňou je deň krajší)*

JURINOVA JESEŇ 2016

Organizátori:
Žilinský samosprávny kraj
Kysucká knižnica v Čadci
Obec Klokočov
Farnosť Turzovka

Mediaálni partneri:
Kultúra – Dvojtyždenník závislý od etiky
Tlačová kancelária Konferencie biskupov Slovenska
Katolícke noviny
Kysuce – Nezávislý týždenník Kysučanov
My – Kysucké noviny
Kysucký večerník
Kysucká televízia
Televízia Lux

vyhlasujú
12. ročník

Celoslovenskej literárnej súťaže duchovnej tvorby v kategóriách poézia a próza JURINOVA JESEŇ

Podmienky súťaže :

Literárnej súťaže sa môže zúčastniť každý autor, ktorého práce neboli doposiaľ knižne publikované.

Súťažné práce v kategóriách - poézia a próza, ktoré sú duchovne zamerané a písané v slovenskom azyku.

Každý autor môže do súťaže zaslať najviac 5 poetických resp. prozaických útvarov v maximálnom rozsahu 10 strán normalizovaného formátu A4.

Súťažiaci zasiela svoje práce so sprievodným listom, ktorý musí obsahovať: meno a priezvisko súťažiaceho, kontaktné údaje (adresu, telefónne číslo, e-mail).

Dobrovoľne môže uviesť: vek a zamestnanie, príp. svoju účasť v iných súťažiach.

Ak zasiela viac súťažných prác, uvedie ich súpis na sprievodnom liste.

Pri názve každej súťažnej práce uvádza svoje meno a priezvisko.

Súťažné práce je potrebné zaslať na e-mail:

jurin@kniznica-cadca.sk

vo formáte textových editorov MS Word (doc.) alebo Open Office.

Autori, ktorí nepracujú s počítačom a nevyužívajú na komunikáciu internet, posielajú súťažné práce napísané strojom na adresu:

Kysucká knižnica v Čadci,

Ul. 17. novembra 1258, 022 01 Čadca.

Na ľavú stranu obálky uvedú označenie „JURINOVA JESEŇ 2016“.

Uzávierka súťaže je 15. septembra 2016.

Zaslané súťažné práce bude hodnotiť odborná porota, zostavená zo známych slovenských spisovateľov a literárnych teoretikov, ktorí navrhnu autorov na ocenenia

v zmysle „Štatútu Celoslovenskej literárnej súťaže duchovnej tvorby v kategóriách poézia a próza JURINOVA JESEŇ“.

Vyhodnotenie literárnej súťaže sa uskutoční v dňoch 10.10.-14.10.2016.

Na vyhodnotenie budú pozvaní súťažiaci podľa návrhu odbornej poroty.

Organizátori súťažné texty nevracajú späť a nebudú sa ani jednotlivito vyjadrovať k zaslaným súťažným prácam.

Odborná porota sa vyjadrí iba k vybraným prácam autorov pozvaných na záverečné vyhodnotenie súťaže.

Účastníci jubilejného 10. ročníka básnického festivalu *Slovanské objatie* v bulharskej Varne spolu s miestnym metropolitom a vedením mesta pozdravovali nekonečné pochodujúce zástupy

V dňoch 22. – 25. mája 2016 sa konal vo Varne 10. ročník festivalu „Slavianska pregrdka“ (Slovanské objatie), ktorý organizuje spolu so Slovanskou akadémiou bulharská poetka Elka Ňagolová. Vďaka jej organizačnému nadaniu a obetavej kultúrnej práci sa tak vo Varne stretávajú básnici zo všetkých slovanských krajín. Literárny festival je každoročne sprevádzaný bohatým kultúrnym programom neopomínajúc ani duchovný rozmer. Festival sa totiž koná v období sviatku sv. Cyrila a Metoda, ktorý pravoslávna cirkev oslavuje 24. mája. V bulharských mestách je tento sviatok spojený so slávnostnými sprievodmi a folklórnymi vystúpeniami na hlavných námestiach a uliciach – vo Varne na popredných miestach sprievodu kráčajú aj slovanskí básnici.

Tento ročník bol venovaný pamiatke svätého Gorazda a duchovnému literárnemu umeniu. S výnimkou Českej republiky sa ho zúčastnili autori zo všetkých slovanských krajín, Slovenskú republiku reprezentovali Teodor Križka a Katarína Džunková. Prítomní boli aj autori z krajín, kde žije slovanská menšina, ako napr. Litva, Lotyšsko či Grécko. Čestným hosťom jubilejného ročníka festivalu bol svetovo známy poľský režisér a scenárista Krzysztof Zanussi, autor prozaických textov a esejí. Bol vyznamenaný čestnou cenou „Atlant slovanstva“.

Festival pokračoval i kultúrnym programom v meste Pliska, hlavnom meste prvého bulharského kniežatstva, kde je okrem iného postavený i pamätník cyrilskému písmu. Počas festivalu vychádza každoročne špeciálne číslo časopisu *Znaci* s prekladmi zúčastnených autorov do bulharčiny. Vývrcholením festivalu je udelenie ceny Zlaté letiace pero, ktorú roku 2015 získal slovenský básnik Teodor Križka.

Na snímke vpravo slávny poľský filmový režisér Krzysztof Zanussi v spoločnosti slovenských účastníkov festivalu Teodora Križku a Kataríny Džunkovej spolu s bulharskou poetkou Elkou Ňagolovou
Dole: Účastníci festivalu

V znamení kríža a slovanskej vzájomnosti

Obec Radola, ktorá patrí do farnosti Kysucké Nové Mesto, má nový kostol. Konsekrovaný bol 23. apríla 2016. Je zaujímavosťou, že práve v Radoli bol v minulosti postavený prvý kostol na Kysuciach, do ktorého chodili veriaci od Žiliny až po severné hranice vtedajšieho Uhorska. Postavený bol v druhej polovici 13. storočia. Zničený bol okolo roku 1430.

Výstavbou nového kostola sa zavŕšil oblúk, ktorý začal v Radoli a Radolou sa uzavrel. Dnes už na dolných Kysuciach má každá obec svoj kostol. Pre toto uzavretie je viac než symbolické aj jeho zasvätenie. Patrónmi kostola sú svätí Cyril a Metod. V roku 2013, kedy sme si pripomenuli 1150. výročie príchodu Solúnskych bratov, svätcov Cyrila a Metoda, bol rokom, kedy bol pozhnaný základný kameň žilinským biskupom Tomášom Gálišom. Za celé tri roky bol vďaka financiám a pomoci občanov z Radole ako aj zo širokého okolia kostol postavený. Má 220 miest na sedenie. Projektantom bol Ing. arch. Lubomír Zaymus, stavebný dozor vykonával Patrik Vároš. Stavba sa realizovala v réžii farára farnosti Panny Márie Mgr. J. Uskobu, ktorý nielen na všetko dohliadal a organizoval, ale aj sám svojou šikovnosťou a zručnosťou prispieval.

V lete roku 2015 začal akad. maliar Pavol Muška z Kysuckého Nového Mesta realizovať oltárny obraz – kamennú mozaiku Sv. Cyrila a Metoda o rozmeroch: výška 4,7 metra, šírka 3 metre.

V librete autor píše: Kamenná mozaika je oslavným obrazom sv. Cyrila a Metoda a písma (Hlaholika) v ich vzájomnom preskupovaní. Práve moment preskupovania prispieva k originalite a navodzovaniu jedinečnej atmosféry. Písmo Hlaholika sa v kompozícii stáva symbolom duchovného posolstva, ktoré prostredníctvom odkazu Sv. Cyrila a Metoda presahuje obdobie ich pôsobenia a zasahuje až do dnešných dní.

V čase ich príchodu roku 863 na pozvanie kniežača Rastislava mal Cyril 36 rokov. Metod o 12 rokov viac, 48 rokov. Po šiestich rokoch vo veku 42 rokov sv. Cyril v Ríme zomrel. Preto sú sv. Cyril a Metod o poznanie mladší, ako ich poznáme z mnohých iných obrazov. Nie sú zobrazení s pátosom, rukou a krížom hore, s pohľadom do nebies alebo do diaľky. Ani s pohľadom do zeme. Dívajú sa priamo, nevnujú sa, prichádzajú ako nami pozvaná návšteva s pokorou, ale s vedomím si darov a múdrosti, ktorú dávajú k dispozícii. Ich zobrazenie symbolizuje novú éru, ktorá prichádza nielen s liturgiou zrozumiteľnou ľudu, ale zavádza aj spoločenský a právny systém, zakladá školu, ktorá prináša možnosť vzdelávania.

Písmo Hlaholika svojou originálnou kaligrafiou v kamennej mozaike zaznamenáva aj konkrétne texty, ktoré sú symbolom kresťanského posolania, ako aj dokladom historických faktov. Mozaika má preto okrem svojho duchovného posolania aj kultúrno-historický dosah. Svojím obsahom, umiestnením, prirodzenou farebnosťou je dominantou priestoru.

Mozaikové kamienky, asi 70 tónov, sú vkladane prostredníctvom špeciálnej malty priamo na stenu. Hlaholikou je od vrchu, bielym písmom, písaná prvá veta z Evanjelia

podľa Jána - prvej z biblických kníh preložených do staroslovenčiny. NA POČIATKU BOLO SLOVO A SLOVO BOLO U BOHA A TO SLOVO BOLO BOH. Oranžovým písmom sú napísané mená CYRIL, na pravej strane METOD. V deviatom riadku je napísané na strane sv. Cyrila slovo PROGLAS, názov prvej básne napísanej v hlaholike. Je to oslavný hymnus a básnická skladba mimo riadnej umeleckej kvality. V tom istom riadku na strane sv. Metoda je napísané slovo POKOJ. Symbolické slovo pre dlhoročné Metodovo kňazské, biskupské, arcibiskupské poslanie – pokoj vám zanechávam, svoj pokoj vám dávam.

Sv. Metod po prepustení z východofranského väzenia pôsobil za panovania Svätopluka takmer dvadsať rokov. (Sv. Metod zomrel vo veku 72 rokov).

V ďalšom riadku na ľavej strane je napísaný rok 863, rok príchodu Solúnskych bratov. Na pravej strane je napísaný rok 869. Je to rok prvej písomnej zmienky, kedy pápež Hadrián II. v bule, SLÁVA BOHU NA VÝSOSTIACH, adresovanej slovenským vladárom Rastislavovi, Svätoplukovi a Koceľovi, potvrdil staroslovenský jazyk ako štvrtý liturgický jazyk všeobecnej Cirkvi a ustanovil samostatnú cirkevnú provinciu na území obývaného našimi predkami starými Slovákmi. Slovenčina sa popri latinčine, gréčtine a hebrejčine stala štvrtým liturgickým jazykom. Pre Slovákov to znamenalo významné ocenenie a zaradenie medzi vyspelé národy, so svojim vlastným písmom, kultúrou a právnym usporiadaním.

Postavy Sv. Cyrila a Metoda po oboch stranách lemujú ďalšie písmená, ktoré svojou kaligrafiou a voľným usporiadaním dokumentujú tvarovú bohatosť a súčasne dotvárajú slávnostnú atmosféru. Väčšina písmen Hlaholiky je zároveň aj vyjadrením určitej číselnej hodnoty (základné číselnice, desiatky, stovky a číslicu 1000).

Mozaika svojím obsahom má okrem duchovného posolstva aj edukačné poslanie na uvedomení si našich historických koreňov.

Samotná mozaika je realizovaná priamo na stene vkladanim mozaikových kamienkov do špeciálnej malty. Niektoré jej časti autor realizoval v ateliéri - hlavy, ruky, časť písmen, aby ich následne v pôvodnom priestore výtvarne dotváral a spájal. Vzniklo tak homogénne dielo bez akýchkoľvek spojov, bez prerušení. Množstvo rôznych odtieňov umožňovalo vytvoriť dielo, ako keď maliar maľuje obraz, len miesto farieb berie do rúk kamienok. Sám autor hovorí, že jeho dielo je maľované kamením. Tým je jeho spôsob realizácie mozaiky odlišný od mozaík iných umelcov, kde menej aktívne časti vyplňujú - dlážďa, mozaikovými kamienkami podľa predkreslených plôch aj pomocníci. Mozaika v Radoli nehýri zlatom a ani agresívnymi farbami. Silu jej pôsobenia vytvára jednoznačnosť a vzácna zhoda s interiérom, s jeho farebnosťou a s jeho lineárnym členením. Kostol Sv. Cyrila a Metoda v Radoli sa tak stal vymodleným miestom pre duchovný život nielen pre veriacich kresťanov, katolíkov

ĽUDMILA BAJÁKOVÁ

Umenie trvá

Risto Vasilevski

Akademik RISTO VASILEVSKI (1943) je srbský esejista, kritik, prekladateľ macedónskeho pôvodu. Žije v Smedereve. Je autorom vyše 50 kníh, z ktorých boli mnohé preložené do cudzích jazykov. Jeho tvorba bola ocenená mnohými oceneniami, napr. zlatým Letiacim perom od Slovanskej akadémie v Bulharsku.

MOTÝL NA KRÍDLE ANJELA
Cez čriepky rozbitého skla
či krídla otvorených dverí
zosadol pestrý motýľ
na pestré krídlo anjela.

Chvejú sa krídla motýľa,
chveje sa od nich krídlo anjela
a celý svet trvá v tomto záchveve:
pohyb Stvoriteľa,
keď všetko živé posielala na scénu bytia
i blahosklonný pohľad Matky
i naplnené srdce malého Ježiša
i tichý smiech ďalších anjelov
i šepot svätcov a mučeníkov
i nečujné pohyby pier pustovníkov.

Svist kopije,
čo porazila draka,
jeho smrteľný ryk,
keď prechádzal z jedného času do druhého,
mení sa opäť na chvenie
v spolení dvoch životov.

Len kňazi pozemskosti
a ľudia pohnutí sami sebou,
plní pechorenia a pozemského kalu,
nemôžu vidieť krásu
a tají sa im dych
pred výjavom,
pred ktorým sa i samotný Boh zachvel!

Veľká noc 2001

BOH, JEHO SYN A MY
Bdejú nad nami,
ako i my bdieme nad svojimi,
keď ich poučame o čase,
jazyku, reči a priestore,
o milosti mlčania, zmierenia a pamäti,
o radostných znakoch života
a nejasných správach o smrti.

To, čomu nás učia,
nie je zákon, ktorému sa musíme bezvýhradne podčiniť,
no je to jediná cesta hodná toho, aby sme po nej
kráčali
a aby sme získali tvár,
čo rozpoznajú ľahko i naše deti
a zatúžia sa jej pripodobniť.
Tak veľmi nás majú na zreteli,
viac, než my Ich v našej pamäti,

tak ako sa i my staráme o naše deti,
plody našich myšlienok,
v ktorých sa neustále zhladáujeme
a chceme v nich uzrieť koreň,
čo všetkých spája a udržuje pri živote.

Odtiaľto pramení Ich odpustenie nám,
keď sami so sebou zostávame
a so strachom vstupujeme do Chrámu
a predstupujeme pred Boha a Syna s celou pravdou;

preto i my sami odpúšťame druhým,
keď pred nás predstúpia s pravdou,
ktorá ich samotných nenechá na pokoji.

SVÄTENÁ VODA
Voda, do ktorej vstúpil Syn
a pokľakol pred Krstiteľom,
nech ho obráti na Jeho vlastnú vieru,
nikdy neprestala tiecť.

Z jedného žriedla do druhého
i z jednej rieky do druhej
zalieva všetko do tých čias,
kým pretrváva obraz krstu
a kým sa ozýva Boží hlas.

Tá voda neustále zháša smäd,
zaháňa bolesti,
čo stvoril svet,
na ktorom by nás nebolo
a všetkých nás presvedčia,
že krst v nej
nemôže nikam uplynúť.

Hľa, tam je teraz – pred chrámom,
posvätená, zurčiac v nádobách,
rozpaľuje našu vyhasnutú hrud',
vracia vieru i nádej,
naplnia duchom
pred ťažkým pokušením.

Ó, aká je len veľká každá kvapka tejto vody,
aký liečivý je jej chlad,
keď kanie na horúce čelo,
i keď padne na ľútu ranu
a zaženie čierny pomysel!
NOVÁ PODOBA IKONY
Ako sa len chvela ruka vyšivačky,

keď si chystala plátno,
keď navliekala uchom ihly nit'
a tvarovala ornamente,
čo by najväčšmi pristali
k tvári samotnej ikony
i k jej vlastným modlitbám
za zdravie a život,
za rozvíjanie koreňov a blaho potomstva,
za odpustenie hriechov
a vykonané čary,
za dušu zosnulého,
na ktorú myslela.

Ako sa len chvelo jej srdce,
keď zo svojho vnútra vynášala umenie,
aby ho premieňala na dar,
pred ktorým budú stáť a skláňať sa
všetci, čo vstúpia do chrámu,
ktorým sa chce i sám svätec honosiť.

Ako sa len chvela jej duša,
keď samu seba otvárala
a prenášala na obraz to,
čo sama sebe dlho tajila.

Ako sa jej len chveli kolena,
keď chvatom kráčala do chrámu,
a ešte viac, keď sa z neho vracala
zvonku nahá, znútra odhalená,
bez podstatnej časti života,
čo zanechala v chráme ako dar.

A ako sa len potom zachveli tí,
čo zastali pred jej darom,
uvidiac novú podobu ikony –
odznova sa v nich zrodil čas,
ktorý nemôžu nikomu ukázať?

HRIECH
Tí, čo to majú vedieť, vedia:
kto učinil hriech,
i ako k nemu došlo,
i prečo,
prečo ľudské dieťa hriechu
vždy kľáči pred milosrdnými bránami Chrámu.

Ten, kto potreboval trestať,
trestal tých, čo spáchali hriech,
no najväčšmi dieťa,
čo sa nikdy nevzpriamilo,
nikdy sa nepostavilo na vlastné,
len si zotrela z čela pot
a ľudsky pozrelo na nebo.

Ani nie človek, ani nevinné zviera nie,
tak sa tmolí po celý čas
a nik nevie, čo vlastne má:
štyri nohy,
či štyri ruky.

Z letných ponožiek a rukavíc
trčia nejasné kúsky hnátov,
z jesenných a zimných čižiem
zas zívajú jasná prázdnota.

Dážď bubnuje na jeho chrbát,
slnce mu spaľuje odhalené temä,
prsty nikdy nezotrel slzu,
ani neurobili Boží kríž.

Hlavu dvíha len tak, aby videlo na cestu
prijímajúc milodar svadobčanov i veriacich,
ktorým sa zarezáva do vedomia
ako obraz krutej prirodzenosti,
čo ich potom sprevádza na každom kroku,
ako ich ono vprevádza pohľadom,
keď vchádzajú do všednosti života.

Tak sú všetci trestaní,
len ono najväčšmi stráda:
trestal ho Najvyšší,
a spaľujú ho naše otupené pohľady.

BLAŽENÝ DÁŽĎ

Koruny stromov obmýva dážď, čo prichádza z ticha. Počúvam jeho šum pod listami. Nečujný hlas iskrí, nevysvetliteľne sa šíri. Prichádza v krištáľovom rúchu. Poddaný mojim hraniciam napĺňa ma a pokropuje. Blažený dážď.

Počujem jeho šelest pod listím. I ten nekonečný príbeh, čo mi na pokračovanie prechádza cez uši. I cez dušu, ktorú si osvojil. Dážď ma vodou unáša. Hľa, spúšťa sa odšadiaľ. Všade navôkol vzniká trepot, chvenie, predtuchy... Prámienok vlasov hĺbky, plodotvorná sila. Nečujný hlas sa roztvára v mojom rozsahu. Stojím mokrá, okúpaná v daždivom tichu. Nastavujem mu svoju tvár. Jeho korytom prechádzam ako domovinou. I básne, čo o mne svedčia, nechávam pohodené na ceste. A takto, až sa obnovím, všetky ich preverím kritickým dychom.

ZELENÁ ŽIARA

Mučim sa vodami, čo netečú. Hľadám prílív a odliv.

Milujem rozpätie vln a letím s ním.

Nesmútim, keď sa skloní lístie nad vrúbami.

Veď oči, čo milujú, hľadajú i tak na zeleň. Zelený čas úsmevu, zelená žiara slnca, zelená rieka, zelené nebo na svitaní...

Vtáctvo múdrosti v osamelom lete nad naštrbeným svetlom.

Vravela by som – zelená mágia. Pretože všetko je zázrak v tomto zjavení – hádanka i predtucha, prílív i odliv, čo potvrdzujú trvanie v neviditeľnej podobe, i keď opadnú zas vody. Tenkými membránami sa všetko oddeľuje.

Na vrcholoch sa hromadia vízie – rastú a prezvedajú sa. Pred nimi zjavenie mocné a zelené – básnické pole zapísané, obraté... Terasy opájajú sviežou, prenikajúcou vôňou. Zelené oči mi hľadajú do očí.

NEJASNÉ obrazy odrastajú. Motajú sa mi v myšli, chodia za slnkom. Hľadajú priestor úsmevu. Tvojej osamelosti a mojej prázdnoty. Za naším chrptom zostal čas. Pekelná hĺbka i kvapky dažďa stekajú po listí. Čo by ešte mohol povedať básnik medzi sebou a brezou? V okne dozrela dula. V dolinách sa rozlialo mlčanie. Vstáva na prsty ako mudrci. Rozmnožuje stopy. Oslobodzuje harmóniu v obrazoch, čo ožili. Potom si líham s tebou na lôžko pod jasným nebom. Na riečnom piesku i na morskom kamení. Jedna za druhou – nymfa sa zrodila z tvojho sna. Sú ešte akési väzby medzi básnikmi a brezou. Kruhy sa šíria sami od seba. Básne však nepotrebujú koniec – ani rám, ani ozvenu. Veď báseň je ako breza – bláznivá, bláznivá – rozčuchaná žiara.

MENOM SVOJÍM

Ruka zapisuje, zatiaľ čo myšlienka preteká v prúdoch. Navracia ma do hmlistého dotyku. A volá. Tak sa zbieram... Tvorím ďaleký priestor na rube obrazu. To, čo sa mohlo stratiť, zachytávam na ceste. I krehkosti.

Prach i popol svojho tieňa zbieram. Vraciam

Enerika Bijač

ENERIKA BIJAČ (1940) je chorvátska poetka a výtvarníčka. Venovala sa pedagogickej, redaktorskej i knižničnej činnosti. Organizovala mnoho podujatí a festivalov rozvíjajúcich kultúrny a literárny život v Chorvátsku. Je zakladateľkou a predsedníčkou podravsko-prigorského oddielu Spolku chorvátskych spisovateľov. Jej tvorba bola ocenená na mnohých medzinárodných súťažiach.

mu bytie. Zotieram okraje. Slnko ich nevidí.

Zapisujem jeho stálosť a premenlivosť zároveň. Planiem spolu so životom.

Znovu roztváram okná – ozývam sa so svojim menom.

POČUJEM ŤA

Hľa, kráčam – priamo do nekonečna. Po svoje vlastné útržky.

Zapáliť zhasnuté sviece. Podísť k ďalším horizontom.

Od tmy vo svetle horím... Zväčšujem všetko, čo nevidím – umenšujem, čo vidím. No napriek tomu ťa počujem i v dialkach. Vyrezávam zo slov farby. I vatru, čo nosím v sebe. Ak lásky niet – potom neviem, čo vlastne jestvuje! – počujem istotu, s ktorou hovoríš.

Moje kroky rastú... Oslobodené pustiny – žijú. A ja sa rozplývam... Básnickou formou verša v próze – kráčam. Tak i žijem.

OTČINA VO VESMÍRE

To more, čo sa predom mnou blyští v bezpočte rozlamaných plôch – v nepokoji, čo oživuje hladké hladiny, sa skrížila reč svetla i tmy.

To more, čo sa hmýri, kolíše, potápa, vynára... Zaniká i nastáva – je život samotný. V perle, v mušli sa uchováva počiatok. Jedna i druhá

strana, pohyb, čo vlečie vpred i náš príbytok.

Vpred – vzad. Vzad – vpred. Ľudská otčina vo Vesmíre.

Nepokoj vo mne kypri svoje brázdy. Kamsi ma vlečie tieseň. Všelikam i všade. V rozdrobený čas i priestor.

Hľadím do všetkých strán. Z dialky dolieha vôňa hviezdneho ílu. V hĺbke žiara prevráva zo svetla i tmy. Moja domovina v Nekonečnosti.

DEŇ rastie. Zostupuje zo skál. A za ním slnko odpadáva z neba. Odľupuje sa po vrstvách. Iskry letia zo všetkých strán. Deň vzbĺkne. Na rozdranej kôre pôvabne hrejú farby leta. Strážcovia strateného sa rozvetvujú v plodoch. Tu sa môžem dočkať svojej vidiny, postaviť znovu polámané diela. Zarámovat' obraz a rozliat' po ňom všetky farby života. Môžem vyriechnuť slovo, zostaviť vetu v boji neba a borovic. V jeho stopách môžem rásť až ku koreňom. Aj hlas zhustiť do radosti i kriku osamelého pútnika. Medzi krajnosťami je tenká, až priehľadná blana. Tu sa smiem nadýchnuť a prerieť: život. A môžem povedať aj smrť, bez strachu zodratých topánok. Požiar slnka už zachvátil deň. Zazváňa pieseň cvrčka. Kamenná útroba vpija plamene.

Preložila Katarína Džunková

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky

Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava

Telefón: 0911 286 452

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.

Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Križka – Cena jedného čísla je 1.50 € – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko pfredplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

RADOMÍR MALÝ

Boh sa nenechá posmievať – alebo o Lidiciach trochu inak

Od atentátu na Heydricha, vyhladenia Lidíc a dosiahnutia odvážnych parašutistov (všetko sa udialo v polovici júna), uplynulo už 74 rokov. Osud obyvateľov Lidíc bude vždy smutnou pripomienkou ľudskej bestiality, ako o tom píše skoro všetky české médiá.

Lenže pre katolíkov tu existuje ešte druhá, odvrátená tvár Lidíc, o ktorej sa nehovorí. Svojich známych však o nej informoval lidický farár o. Josef Štemberka, svätec, ktorý od nacistov odmietol ponuku milosti pre svoj vysoký vek, a šiel ako dobrý pastier so svojimi farníkmi statočne na smrť. O danom fakte existoval i záznam vo farskej kronike, ktorú však zničili esesáci pri vyhladení obce.

Viem o tom od svojho strýka, katolíckeho kňaza väzneného za komunizmus, ktorý sa v pracovnom tábore v Jáchymove stretol s niekoľkými ľuďmi, čo všetko na vlastné uši počuli priamo od o. Štemberku a videli spomínanú kroniku.

O čom je reč? V Lidiciach po roku 1918 došlo k veľkej vlne odpadu od viery v dôsledku protikatolíckej agi-

tácie spolku „Volná myšlienka“. Keď roku 1919 sociálno-demokratický minister školstva Gustav Habrman nariadil odstránenie krížov zo škôl, lidickí horlivci ich umiestnili na dvore Horákovho statku, pridali ešte kríž z radnice a zo súkromných domov, a hranicu zapálili. Farár Štemberka, verný syn Cirkvi, ktorý kategoricky odmietal „reformy“ predkladané radikálmi z Jednoty katolíckeho duchovenstva, sa stal predmetom bezuzdného štvania zo strany miestnych socialistov, voľnomyšlienkárov a neskôr odpadlíkov k tzv. „Československej cirkvi“, ktorá vznikla na počiatku roku 1920. Tieto útoky otca Štemberku natoľko vysilovali (nie je vylúčené, že došlo i k fyzickému napadnutiu), že žiadal pražské arcibiskupstvo o odchod z Lidíc, čomu však nevyhoveli.

Na dvore Horákovho statku, kde v rokoch 1919-1920 (presný dátum sa už v dôsledku likvidácie farskej kroniky nikdy nedozvieme) horeli kríže ako výraz najhoršej formy rúhania sa Božiemu Synovi, ktorý z lásky k človeku podstúpil smrť, sa udial

10. júna 1942 krvavý masaker. Bola to náhoda alebo uplatnenie výroku sv. Pavla „Boh sa nenechá posmievať!“ (Gal 6,7)?

Okolnosti ukazujú skôr na to druhé. Osud Lidíc by bol logický, keby tam prebiehal odboj, alebo keby sa tam ukrývali parašutisti či partizáni, keby sa odtiaľ ilegálnou vysielaczkou posielali správy do Anglicka a pod., ale nič také sa nedialo – na rozdiel od Ležákov, kde sa ukrývali odbojármi a bola používaná vysielacka. Jedinou „chybičkou krásy“ Lidíc boli mladíci z rodín Horákovcov a Stříbrných, ktorí emigrovali do Anglicka, kde vstúpili do služieb letectva (RAF).

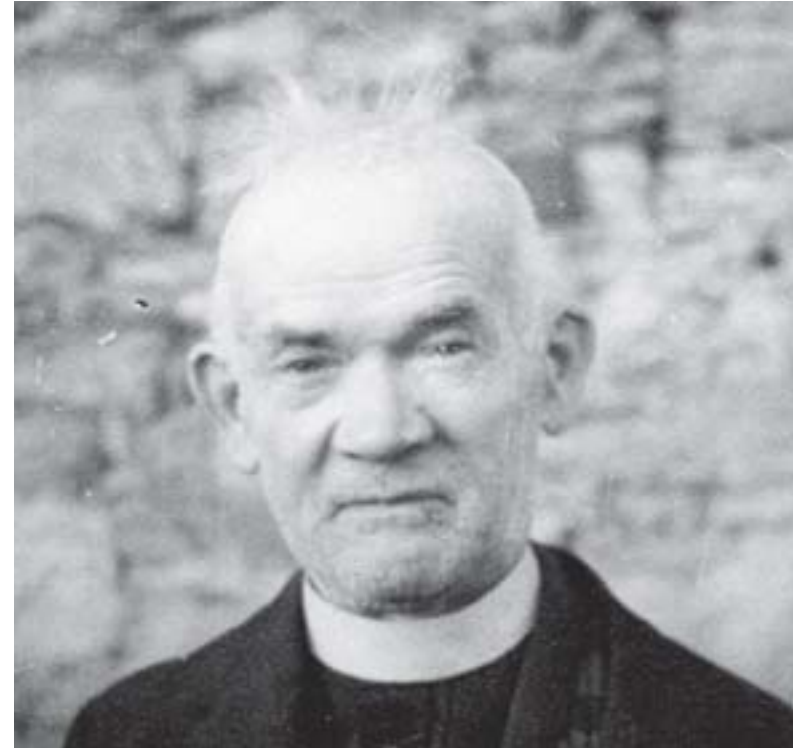
K vyhladeniu Lidíc viedla skôr nešťastná náhoda súvisiaca s hriechom proti šiestemu a deviatemu prikázaniu. Robotníčka továrne Bateria v Slanom, istá Anna Maruščáková,

udržovala milostný pomer s úradníkom z Kladna, Václavom Říhom. Nechcela sa však uspokojiť len s postavením milenky-konkubíny, a tak žiadala od Říhu rozvod a následne občiansky sobáš. To si však dotčný neželal. Aby priamym odmietnutím nevyvolal u svojej družky škandál, rozhodol sa, že sa bude vydávať za „hrdinu v odboji“. Napísal jej list pod kryptonymom „M i l a n“, v ktorom naznačuje, že má dôležité poslanie, o ktorom nemôže nič povedať – preto je v ilegality a od svojej milej požaduje len toľko, aby ho nezháňala a nepátrala po ňom.

Majiteľ firmy Jaroslav Pala bol však konfidentom Gestapa a po pra-

stopu“. Nahrála im k tomu samotná Maruščáková svojou výpoveďou. Tak urputne chcela odvrátiť podozrenie od svojho amanta, až ochotne súhlasila so sugesciou vyšetrovateľov, že ide o „niekoho z Lidíc“.

Ďalší scenár je už dobre známy. K. H. Frank žiadal osobne u Hitlera súhlas na spektakulárne vyhladenie Lidíc. „Boh sa nenechá posmievať!“ Je to z jeho strany krutosť či pomsta? Ani náhodou. Nezabudnime však na diabla. Človek sa stratou milosti posväcujúcej, ktorú spôsobuje ťažký hriech – kam patrí práve rúhanie sa proti 1. prikázaniu – najúčinnejšie zbavuje Božej ochrany a vystavuje max-

Josef Štemberka (1869-1942), farár Lidíc, ktorý odmietol od nacistov záchrany svojho života

Vlavo hore: Kostol sv. Martina v Lidiciach

Procesia na Sviatok Božieho Tela v Lidiciach

Obete masakra v Lidiciach na Horákovom statku, kde sa po vzniku ČSR hromadne pálili kríže

covnej dobe tajne prezeral zásuvky svojich zamestnancov. Maruščáková mala Říhovi list na rozlúčku v šuplíku. Pala ho odovzdal Gestapu, ktoré si ho dalo mylné do súvislosti s činnosťou Horákovcov a Stříbrných z Lidíc v RAF, a vyslovilo podozrenie, že práve oni sú medzi páchatelmi atentátu na Heydricha.

Nebola to, samozrejme, pravda, veď dotčení mladí muži nikdy na územie Protektorátu padákom nezoskočili. Gestapo a Sicherheitsdienst však pod tlakom Berlína chcelo mať čo najskôr celý prípad uzavretý, a tak nastolilo celkom falošnú „lidickú

imálnemu vplyvu zlého ducha, ktorý vždy dokáže prejaviť svoju moc. Jestvuje teda nielen Boh, ale aj diabol – na to nezabúdajme.

Z katechizmu vieme, že Boh dobrých odmeňuje a zlých trestá. Hoci vyvraždenie Lidíc bolo bezpochyby dielom ľudí zapredaných diabolskej ideológii nacizmu, Boh to mohlo využiť ako trest. Božie tresty sú však často prostriedkom, ako primäť človeka k obráteniu, aby „nezahynul, ale mal večný život“, ako sa modlil Kristus vo veľkňazskej modlitbe.

Preložila K. Džunková